

STUDIEGIDS 2012-2013

SCHAKELPROGRAMMA'S

voor de

MASTEROPLEIDINGEN

PEDAGOGISCHE

WETENSCHAPPEN

en

ONDERWIJSKUNDE

Vooraf

In deze gids vindt u informatie over de schakelprogramma's (voorbereidingstrajecten) die u als HBO-afgestudeerde kunt volgen bij de Stichting Pedagogisch Onderwijs (SPO), wanneer u wilt doorstromen naar de master Pedagogische Wetenschappen of de master Onderwijskunde.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	7
1.1	Waarom Pedagogiek, Onderwijskunde of Orthopedagogiek studeren?.....	7
1.1.1	Pedagogen	7
1.1.2	Andragogen	7
1.1.3	Onderwijskundigen	8
1.2	Beroepsperspectieven	8
1.2.1	Werken met kinderen	8
1.2.2	Werken met volwassenen	8
1.2.3	Werken in onderwijs	8
1.2.4	Goede kansen	9
1.3	Algemene informatie	9
1.3.1	Profiel van de universiteit	9
1.3.2	Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW) (www.rug.nl/gmw)	10
1.4	Algemene informatie masteropleidingen	11
1.5	Toelating masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde	13
1.5.1	Informatie toelatingscommissies	13
1.5.2	Toelatingsvoorwaarden masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde	14
1.5.3	Wel HBO maar niet verwant	15
1.5.4	Harde knip	16
2.	DOELSTELLINGEN EN OPZET SCHAKELPROGRAMMA'S	17
2.1	Studeren bij de Stichting Pedagogisch Onderwijs (SPO)	17
2.2	Belangrijke adressen	18
2.2.1	SPO	18
2.2.2	Faculteit GMW/RUG	19
2.3	Organisatie van de opleiding	22
2.3.1	Onderwijslocaties	23
2.3.2	Inschrijving schakelprogramma's	23
2.3.3	Website	24
2.3.4	Kosten	24

2.3.5	Nieuwe regeling collegegeld	26
2.3.6	Inpassingen in het schakelprogramma.....	27
2.3.7	Afronding schakelprogramma's en toelating master	27
2.3.8	Studeren met een functiebeperking	27
2.3.9	De Opleidingscommissie.....	27
3.	SCHAKELPROGRAMMA PEDAGOGIEK EN ONDERWIJSKUNDE.....	28
3.1	Studiebelasting schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde.....	28
3.2	Programmaoverzicht 2012-2013.....	29
3.3	Overgangsregeling.....	31
3.4	Docenten.....	32
3.5	Vakken.....	34
	Wiskunde.....	34
	Statistiek 1	35
	Statistiek 2	36
	Statistiek 3	37
	Methoden en technieken van onderzoek.....	38
	Testtheorie.....	39
	Grondslagen van onderzoek	40
	Methodologie.....	41
	Onderzoekspracticum	42
	Referaat- en bibliotheekpracticum.....	43
	Filosofie 2: wetenschapsfilosofie	44
	Psychologie: introductie	45
	Psychologie: leerpsychologie	45
	Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren.....	46
	Jeugd en gezinspedagogiek	47
	Lifelong Learning: inleiding en professionaliteit(Voorheen Werkplek leren).....	49
4	SCHAKELPROGRAMMA ORTHOPEDAGOGIEK.....	50
4.1	Studiebelasting schakelprogramma Orthopedagogiek.....	50
4.2	Inpassingen in het schakelprogramma.....	50
4.3	Programmaoverzicht 2012-2013.....	51

4.4	Docenten.....	54
4.5	Vakken eerste schakeljaar.....	57
	Wiskunde.....	57
	Statistiek 1.....	58
	Statistiek 2.....	59
	Methodologie.....	60
	APA- en bibliotheekpracticum.....	61
	Inleiding orthopedagogiek.....	62
	Personen met beperkingen 1: de analyse van het probleem.....	64
	Leer- en onderwijsproblemen 1.....	65
	Gedrags- en opvoedingsproblemen 1.....	66
	Ontwikkelingspsychologie in relatie tot opvoeding.....	67
	Psychopathologie kind en jeugdige.....	68
	Diagnostiek en behandeling.....	69
4.6	Vakken tweede schakeljaar.....	71
	Diagnostische vaardigheden.....	71
	Neuropsychologie.....	73
	Statistiek 3.....	74
	Schakelwerkstuk.....	75
	Methoden en technieken van onderzoek.....	76
	Grondslagen van onderzoek.....	77
	Testtheorie.....	78
	OPB: Evidence based intervention 1.....	79
	OPB: Evidence based intervention 2.....	81
	OPB: practicum.....	82
	Diagnostiek en interventie leerproblemen 1.....	83
	Diagnostiek en interventie leerproblemen 2.....	84
	Leerproblemen: practicum.....	85
	Gedrags- en opvoedingsproblemen 2.....	86
	Kwaliteit en effectiviteit van de jeugdzorg.....	87
	Jeugdzorg: practicum.....	88
5	REGELING EXAMINERING.....	89
	Tijdvakken en frequentie tentamens.....	89
	Functiebeperking en tentamens.....	89
	Vaststelling en bekendmaking tentamenuitslag.....	89
	Geldigheidsduur.....	89
	Inzagerecht.....	89
	Gedragsregels.....	90
6	PLATTEGRONDEN.....	92

1 INLEIDING

1.1 Waarom Pedagogiek, Onderwijskunde of Orthopedagogiek studeren?

Hoe krijg je ontspoorde kinderen weer op de rails? Hoe geef je het beste les aan volwassenen? Hoe wordt er opgevoed in andere culturen en wat kunnen wij daarvan leren? Waarom is de tweede fase ingevoerd in het voortgezet onderwijs? Wat is dyslexie eigenlijk precies? Hoe maak je lesprogramma's op de computer? Allemaal vragen waar pedagogen en onderwijskundigen dagelijks mee te maken krijgen.

Na een veelal praktisch gerichte HBO-opleiding gaat de student zich bij pedagogiek of onderwijskunde bezighouden met de theorieën, visies en ideeën achter deze praktijk. De student start met een wetenschappelijke opleiding en verzamelt daarin veel theoretische kennis en leert bovendien wetenschappelijk onderzoek te verrichten binnen het vakgebied van de pedagogiek of onderwijskunde.

1.1.1 Pedagogen

Pedagogen en onderwijskundigen bestuderen opvoeding, onderwijs, vorming en hulpverlening aan kinderen. Een algemeen pedagoog richt zich op de opvoeding en het onderwijs aan kinderen en jongeren in de normale gezins- en schoolsituaties. De orthopedagoog echter kijkt naar kinderen waar in de opvoedings- of schoolsituaties duidelijk iets aan de hand is, zoals ernstige leer- en gedragsproblemen. Ook houdt de orthopedagoog zich bezig met de opvoeding en het onderwijs van kinderen met beperkingen door handicaps.

1.1.2 Andragogen

Het is een misverstand te denken dat pedagogen zich alleen bezig houden met kinderen. Ook in de hulpverlening, vorming en het onderwijs naar volwassenen toe zijn ze actief. Denk aan volwasseneneducatie, personeelswerk, reclassering, ontwikkelingswerk etc. Voorheen noemden we dit het vakgebied van de Andragogie.

1.1.3 Onderwijskundigen

De onderwijskundige houdt zich bezig met alle facetten van het onderwijs. Zoals het begeleiden van kinderen met leerproblemen, ontwikkelen van lesmateriaal, ontwikkelen van onderwijssystemen, etc. Daarnaast bedenkt de onderwijskundige verbeteringen voor het onderwijs en helpt onderwijzend personeel bij de invoering daarvan.

1.2 Beroepsperspectieven

De meeste pedagogen en onderwijskundigen vinden een baan in de tweede lijn. Dat wil zeggen dat ze onderzoek doen, plannen maken, onderwijsmethoden ontwikkelen, rapporten schrijven waarmee ouders, groepsleiders, docenten, trainers en hulpverleners in de praktijk aan de slag gaan.

1.2.1 Werken met kinderen

Pedagogen zijn werkzaam bij instellingen voor kinderopvang, vormingswerk, GGZ, schooladvies- en begeleidingsdiensten, als beleidsmedewerker bij een gemeente of provincie of in dienst van een internationale organisatie op het gebied van onderwijs en opvoeding zoals Unicef. Pedagogen werken ook als docent in het MBO, HBO of aan de universiteit en geven vakken als pedagogiek, maatschappijleer, conflicthantering, sociale vaardigheden, omgangskunde, communicatiekunde en voorlichtingskunde.

1.2.2 Werken met volwassenen

Pedagogen die zich richten op het werken met volwassenen werken in het bedrijfsleven, bij de overheid en in de gezondheidszorg. Ze houden zich bezig met zaken als werving, selectie, vorming en opleiding van personeel, voorlichting, het begeleiden van fusie- en reorganisatieprocessen en het oplossen van problemen tussen mensen. Ook functies als beleidsmedewerker op het gebied van welzijn, ouderenzorg en volwasseneneducatie of een loopbaan als wetenschappelijk onderzoeker behoren tot de mogelijkheden.

1.2.3 Werken in onderwijs

Veel onderwijskundigen begeleiden of adviseren leerlingen, docenten en schoolteams bij leerproblemen, organisatorische problemen of bij het invoeren van onderwijsvernieuwingen. Omdat leraren en schoolteams vaak zelf niet de kennis of tijd hebben om deze problemen op te lossen wordt de deskundigheid van de onderwijskundige ingeroepen.

Als onderwijskundige kunt u zich dan ook bezig gaan houden met het ontwikkelen van lesmateriaal zoals schoolboeken, video's, computerprogramma's of cursuspakketten in dienst van een educatieve uitgeverij, de Nederlandse Onderwijs-televisie, TELEAC, of bedrijfsleven HBO en WO.

Inleiding

1.2.4 Goede kansen

Een jaar na het afstuderen heeft ongeveer 80% van de aan de RUG afgestudeerde pedagogen en onderwijskundigen een baan. Het hangt naast uw studie ook van uw gekozen specialisatie, opgedane ervaringen naast de studie, uw inzet en motivatie af hoe snel en wat voor baan u precies vindt.

1.3 Algemene informatie

In dit hoofdstuk wordt algemene informatie gegeven over de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), de faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW) en de Stichting voor Pedagogisch Onderwijs (SPO).

1.3.1 Profiel van de universiteit

De Rijksuniversiteit Groningen (RUG), opgericht in 1614, is de op één na oudste universiteit van Nederland. De universiteit is klassiek in de zin van universeel, met een zeer breed studieaanbod en modern waar het onderwijs, onderzoek, organisatie en faciliteiten betreft. Anno 2010 telde de RUG negen faculteiten, 58 bacheloropleidingen, 114 masteropleidingen, bijna 5000 medewerkers en ruim 27.500 studenten.

De Stichting Pedagogisch Onderwijs (SPO) dateert uit 1918 en is gelieerd aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Zij is gehuisvest binnen de faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW) van de RUG en verzorgt in totaal twee schakelprogramma's in de avonduren: een schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde en een schakelprogramma Orthopedagogiek.

Deze schakelprogramma's leiden op tot de masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde aan de RUG. In deze studiegids vindt u enige beknopte informatie over deze masteropleidingen. Voor meer informatie dient u de studiegids voor de betreffende masteropleiding raadplegen, te verkrijgen bij de faculteit GMW van de Rijksuniversiteit Groningen.

1.3.2 Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW)
(www.rug.nl/gmw)

Facultaire bestuursstructuur

De Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW) wordt bestuurd door het Faculteitsbestuur (FB). Het FB bestaat uit drie personen, respectievelijk verantwoordelijk voor onderwijs, onderzoek en middelen. Een student is adviserend lid. De voorzitter van het Faculteitsbestuur wordt decaan genoemd. Het FB kent twee vaste adviescommissies, de Commissie Onderwijs en de Commissie Onderzoek. Verder zijn er diverse werkgroepen ingesteld die het FB gevraagd en ongevraagd van advies kunnen dienen, zoals de werkgroep internationalisering, de werkgroep voorlichting, de werkgroep bibliotheek en de werkgroep ICT (Informatie- en Communicatietechnologie). In alle commissies en werkgroepen hebben ook studenten zitting. De Faculteitsraad (FR), waarin negen personeelsleden en negen studenten zitting hebben, is het medezeggenschapsorgaan op facultair niveau. De Faculteitsraad heeft advies- en instemmingsrecht. Per (cluster van) opleiding(en) benoemt het Faculteitsbestuur een opleidings- en een onderzoeksdirecteur.

Opleidingen

De faculteit verzorgt de bachelor- en masteropleidingen in de Psychologie, Sociologie, Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde en Bewegingswetenschappen.

Onderzoeksinstituten

Aan de faculteit is een drietal onderzoeksinstituten verbonden, te weten het Heymans Instituut (voor onderzoek op het terrein van de psychologie en haar grensgebieden), het Nieuwenhuis Instituut (voor onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling) en het Gronings Centrum voor Sociaal-wetenschappelijk Onderzoek (voor onderzoek op het terrein van de sociologie).

1.4 Algemene informatie masteropleidingen

Na afronding van het schakelprogramma kunt u instromen in de éénjarige masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde (www.rug.nl/pedok).

De masteropleiding Pedagogische Wetenschappen kent twee programma's: Algemeen Pedagogische Wetenschappen (APW) en Orthopedagogiek.

- De *APW* zijn gericht op het bestuderen van pedagogische situaties vanuit het perspectief van de levensloop: de opvoeding, zorg en educatie van jonge kinderen, jeugdigen en volwassenen.
- De *Orthopedagogiek* bestudeert problematische opvoedingssituaties. De drie specialisaties zijn 'jeugdzorg', 'leerproblemen' en 'opvoeding en ondersteuning van personen met beperkingen'.

Onderwijskunde kent een eigen masteropleiding met daarbinnen drie differentiaties: 'curriculum en instructie', 'onderwijs- en leerlingbegeleiding' en 'onderwijsbeleid en onderwijsorganisatie'.

Master Algemeen Pedagogische Wetenschappen

In de master Algemeen Pedagogische Wetenschappen worden opvoeding, zorg en leren bestudeerd vanuit het perspectief van de levensloop. In het eerste semester kiest de student voor een specialisatie in de fase 'Jonge kinderen' (20 ECTS), de fase 'Jeugd' (20 ECTS) of de fase 'Volwassenen' (20 ECTS) en volgt daarnaast een verdieping in methoden & technieken van sociaalwetenschappelijk onderzoek (10 ECTS). Voor deze verdieping maakt de student een keuze uit het aanbod van Pedagogiek of het aanbod van Onderwijskunde (zie studiegids Master Onderwijskunde). In het begin van het studiejaar overlegt de student met een tutor over de te maken keuzes.

Na afronding van dit eerste semester volgt in het tweede semester het afstudeeronderzoek. Hierin doet de student een zelfgekozen onderzoek, mede gebaseerd op de studieonderdelen die in het eerste semester gevolgd zijn. Dit onderzoek wordt vastgelegd in de vorm van een scriptie die in een openbaar forum ook mondeling gepresenteerd wordt.

Inleiding

Master Onderwijskunde

In de master Onderwijskunde worden studenten voorbereid op een onderwijskundige professie op een academisch werk- en denkniveau. Aansluitend bij de werkvelden waarin onderwijskundigen werkzaam zijn, kan de student kiezen uit één van de drie programma's:

- curriculum en instructie
- onderwijs en leerlingbegeleiding
- onderwijsbeleid en onderwijsorganisatie.

In het eerste semester kiest de student voor één van deze programma's (20 ECTS) en volgt de student daarnaast een verdieping in methoden & technieken van sociaalwetenschappelijk onderzoek, waaronder een module onderwijsevaluatie (totaal 10 ECTS). Binnen de drie programma's worden keuzevakken aangeboden en bestaat de mogelijkheid om vakken uit andere universitaire programma's te volgen. Om te komen tot een goed doordacht en coherent studieplan overlegt de student bij aanvang van het studiejaar met een tutor over de te maken keuzes. Na afronding van dit eerste semester volgt in het tweede semester het afstudeerproject. Hierbij participeert de student in een tutorgroep, waarvan de leden aan elkaar verwant onderzoek doen, doorgaans passend binnen lopende onderzoeksprogramma's. Binnen het afstudeerproject kan een praktijkoriëntatie plaatsvinden. De resultaten van het onderzoek worden vastgelegd in de vorm van een scriptie die in een openbaar forum met referenten wordt gepresenteerd.

Master Orthopedagogiek

De eenjarige master Orthopedagogiek bestaat uit een algemeen deel plus één of twee van de volgende differentiaties:

- Leerproblemen
- Jeugdzorg
- Opvoeding en ondersteuning van personen met beperkingen.

Naast hoor- en werkcolleges omvat de master een praktijkstage en het masterproject: het uitvoeren van onderzoek en het schrijven van de masterthese. In de studiegids Master Pedagogische Wetenschappen (als PDF te downloaden via www.rug.nl) vindt u meer informatie over de inhoud van het onderwijsprogramma.

1.5 Toelating masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde

Algemene informatie over de toelatingseisen zijn verkrijgbaar bij het onderwijsbureau van de opleidingen of bij de studieadviseur van Pedagogiek en Onderwijskunde, mw. drs. J.A.M. Evers, e-mail j.a.m.evers@rug.nl, tel. 050 – 363 6480 of bij de studieadviseur van Orthopedagogiek, mw. drs. H.J. Luis, e-mail h.j.luis@rug.nl, tel. 050 – 363 6570.

1.5.1 Informatie toelatingscommissies

De voorwaarden voor toelating zijn opgesteld door de toelatingscommissies van de betreffende masteropleidingen. Deze commissies behandelen tevens individuele afwijkingen van deze voorwaarden.

Master Algemeen Pedagogische Wetenschappen

Rijksuniversiteit Groningen
Toelatingscommissie Master Pedagogische Wetenschappen
Secretaris: mw. dr. P.R. Schreuder
Grote Rozenstraat 38
9712 TJ Groningen
E-mail: toelating.master.apw@rug.nl

Master Onderwijskunde

Rijksuniversiteit Groningen
Toelatingscommissie Master Onderwijskunde
Secretaris: mw.dr. P.R. Schreuder
Grote Rozenstraat 38
9712 TJ Groningen
E-mail: toelating.master.owk@rug.nl

Master Orthopedagogiek

Rijksuniversiteit Groningen
Toelatingscommissie Master Orthopedagogiek
Secretaris: dhr. drs. H.K. Knijff
Grote Rozenstraat 38
9712 TJ Groningen
E-mail: h.k.knijff@rug.nl

1.5.2 Toelatingsvoorwaarden masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde

Een student die beschikt over een diploma van een verwante HBO-opleiding en die het schakelprogramma met goed gevolg heeft afgerond wordt definitief toegelaten tot de masteropleiding.

Algemeen Pedagogische Wetenschappen (APW)

Voor de toelating tot de master APW wordt als verwant aangemerkt:

- ALO (Academie Lichamelijk Opvoeding)
- PABO (Pedagogische Academie Basisonderwijs) of PA (Pedagogische Academie)
- CMV (Culturele en Maatschappelijk Vorming)
- HBO-pedagogiek (hieronder vallen ook: HKP, HPO en HSAO)
- HBO-V
- Vierjarige tweedegraads lerarenopleidingen
- Logopedie
- MWD (Maatschappelijk Werk en Dienstverlening) of MW (Maatschappelijk Werk)
- P&A (Personeel & Arbeid)
- SPH (Sociaal Pedagogische Hulpverlening) of HBO-J (HBO-Jeugdzorg)
- HBO-psychologie

Onderwijskunde

Voor de toelating tot de master Onderwijskunde wordt als verwant aangemerkt:

- ALO
- PABO (of PA)
- HBO-pedagogiek (ook: HKP, HPO, HSAO)
- Vierjarige tweedegraads lerarenopleidingen
- HBO-psychologie

Orthopedagogiek

Voor de toelating tot de master Orthopedagogiek wordt als verwant aangemerkt:

- ALO (Academie Lichamelijk Opvoeding)
- PABO (Pedagogische Academie Basisonderwijs) of PA (Pedagogische Academie)
- CMV (Culturele en Maatschappelijk Vorming)
- HBO-pedagogiek (hieronder vallen ook: HKP, HPO en HSAO)
- HBO-V
- Logopedie
- MWD (Maatschappelijk Werk en Dienstverlening) of MW (Maatschappelijk Werk)

Inleiding

- P&A (Personeel & Arbeid)
- SPH (Sociaal Pedagogische Hulpverlening) of HBO-J (HBO-Jeugdzorg)
- HBO-psychologie

1.5.3 Wel HBO maar niet verwant

Hebt u een niet verwante HBO-opleiding afgerond, maar u wilt wel via de avondopleiding van de SPO doorstromen naar één van de masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen (APW, Onderwijskunde of Orthopedagogiek) dan is dat mogelijk. U volgt dan een verzwaard schakelprogramma. Dit houdt in dat u naast de reguliere studieonderdelen uit het schakelprogramma de volgende modules volgt:

Algemeen Pedagogische Wetenschappen (APW) of Onderwijskunde

Onderdelen	ECTS*
Pedagogiek 1	15
Pedagogiek 2	16
Filosofie van opvoeding en onderwijs	10
Onderwijskunde	10
Multiculturaliteit in onderwijs en jeugdzorg	6
Totaal	57

* European Credits (studiepunten): 1 ECTS = 28 uur studiebelasting

Wanneer u het verzwaarde programma APW of Onderwijskunde doet, volgt u vijf extra cursussen.

Orthopedagogiek

Onderdelen	ECTS*
Pedagogiek 1	15
Pedagogiek 2	16
Filosofie van opvoeding en onderwijs	10
Psychologie: introductie en toegepaste	13
Totaal	54

* European Credits (studiepunten): 1 ECTS = 28 uur studiebelasting

Wanneer u het verzwaarde programma Orthopedagogiek doet, volgt u vier extra cursussen.

Bovenstaande cursussen worden aangeboden binnen de door de SPO verzorgde opleiding HBO-pedagogiek.

Inleiding

1.5.4 Harde knip

Vanaf 1 september 2012 wordt binnen de Rijksuniversiteit Groningen de zogenaamde harde knip ingevoerd. Dit betekent dat studenten *alle vakken* uit het schakelprogramma moeten hebben afgerond om tot de masteropleiding te worden toegelaten. Wanneer nadere informatie over deze maatregel beschikbaar komt, melden we dit op de website of de Digitale Leeromgeving (DLO).

2. DOELSTELLINGEN EN OPZET SCHAKELPROGRAMMA'S

2.1 Studeren bij de Stichting Pedagogisch Onderwijs (SPO)

De SPO treedt op als bevoegd gezag van de schakelprogramma's Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde Groningen. De opleidingen van de SPO worden niet door de overheid gesubsidieerd. De SPO kan hierdoor de cursusgelden voor haar opleidingen vaststellen onafhankelijk van het landelijk beleid. De SPO neemt deel aan de landelijke Vereniging ter Bevordering van de Studie der Pedagogiek (VBSP).

In 1918 is de 'Vereniging voor Pedagogisch Onderwijs aan de Rijksuniversiteit te Groningen' opgericht. Deze vereniging verzorgde theoretische en praktische cursussen in de didactiek voor aanstaande leraren en voordrachten over pedagogische onderwerpen voor belangstellenden. In 1954 nam deze vereniging de verantwoordelijkheid op zich voor het geven van de reeds bestaande opleiding voor de Middelbare Akte Pedagogiek A. Tevens is toen besloten een opleiding voor de Middelbare Akte Pedagogiek B te beginnen. Deze opleidingen zijn bekend geworden als de MO-A en MO-B Pedagogiek.

De 'Vereniging' is in 1965 omgezet in een 'Stichting voor Pedagogisch Onderwijs aan de Rijksuniversiteit te Groningen' (SPO). De opleiding MO-A Pedagogiek is in 1987 verbreed met een algemene pedagogisch-agogische beroepsvoorbereiding en wordt sindsdien tot het Hoger Pedagogisch en Sociaal-Agogisch Onderwijs gerekend. De opleiding MO-B Pedagogiek wordt in 1990 opgevolgd door een cursusaanbod gericht op doorstroming naar de afstudeerrichtingen Pedagogiek en de studierichting Onderwijskunde van de Rijksuniversiteit Groningen. Als reactie op de invoering van het bachelor-master systeem in het hoger onderwijs is dit cursusaanbod vanaf 2003 vervangen door schakelprogramma's die eveneens gericht zijn op doorstromen naar de afstudeerrichtingen Pedagogiek (Algemene Pedagogiek en Orthopedagogiek) en de studierichting Onderwijskunde. Dit schakelprogramma is bedoeld voor studenten die al beschikken over een (verwante) afgeronde HBO-opleiding.

Doelstellingen en opzet schakelprogramma's

Een avondopleiding

Het schakelprogramma is een avondopleiding. Dit houdt in dat de studie kan worden gevolgd naast de dagelijkse werkzaamheden. Het houdt ook in dat het aantal colleges vergeleken met het bachelorprogramma van de RuG beperkt is en dat dus een groot beroep wordt gedaan op zelfstudie. Studenten moeten veel lezen, zowel in het Nederlands als in het Engels.

Studenten dienen er rekening mee te houden dat sommige tentamens overdag plaatsvinden. De tentamens zijn namelijk in principe RuG tentamens, het geen een waarborg is voor het behaalde eindniveau van de schakelstudenten.

Verder is het van belang dat studenten zich realiseren dat de eisen die binnen het schakeljaar aan het studeren worden geteld gelijk zijn aan die van de universiteit. Deze eisen wijken wegens het afwijkende didactische concept sterk af van de eisen die tijdens het HBO aan studenten zijn gesteld. De hoeveelheid kennis die verwerkt moet worden ligt hoger, er wordt minder structuur geboden bij het bestuderen van de literatuur en er wordt een hoge mate van inzicht gevraagd in de te bestuderen stof. Een zelfstandige academische studiehouding is een voorwaarde voor het succesvol doorlopen van het schakelprogramma.

2.2 Belangrijke adressen

2.2.1 SPO

Studieleider:
Mw. dr. H.T.A. Amsing
Grote Rozenstraat 38
9712 TJ Groningen
Tel. 050 - 363 6525 (via secretariaat)

Studiecoördinator:
Mw. A.A. Slijkhuis
Grote Rozenstraat 38
9712 TJ Groningen
Tel. 050 – 363 7893
E-mail: a.a.slijkhuis@rug.nl

Doelstellingen en opzet schakelprogramma 's

Secretariaat:

Mw. M. Froma, A. Overwijk en E. Strating
Grote Rozenstraat 38
9712 TJ Groningen
Tel. 050 – 363 6525
E-mail: spo@rug.nl

Studecoach

Mw. L. Greveling MSc
E-mail: l.greveling@rug.nl

2.2.2 Faculteit GMW/RUG

Onderwijsbureau Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde

Grote Rozenstraat 38, 9712 TJ Groningen, tel. 050 – 363 6490.
E-mail: owb.pedok@rug.nl

Algemeen Pedagogische Wetenschappen

Secretariaat: Grote Rozenstraat 38, 9712 TJ Groningen, tel. 050 - 363 6500.
Studeadviseur master Pedagogiek en Onderwijskunde:
mw. drs. J.A.M. Evers
Grote Rozenstraat 38, kamer 8
9712 TJ Groningen
Tel. 050 – 363 6480
E-mail: j.a.m.evers@rug.nl.

Orthopedagogiek

Secretariaat: Grote Rozenstraat 38, 9712 TJ Groningen, tel. 050 – 363 6566.
Studeadviseur master Orthopedagogiek:
mw. H.J. Luis
Grote Rozenstraat 38
9712 TJ Groningen
Telefonische afspraak via de administratie Orthopedagogiek tel. 050 – 363 6566.

Onderwijsbalie GMW

Grote Kruisstraat 2, 9712 TS Groningen, tel. 050 – 363 6301.
Openingstijden: maandag t/m vrijdag van 9.00-17.00 uur.
In vakantieperiodes gelden aangepaste openingstijden, zie www.rug.nl.

Doelstellingen en opzet schakelprogramma's

USD (University Student Desk)

Bezoekadres: Broerstraat 5 in Groningen, tel. 050 – 363 8004

Voor zaken als:

- In/uitschrijving bij de RuG
- Collegegelden
- Studiefinanciering e.d.

www.rug.nl/studenten/voorzieningen/usd/

Zie ook: www.rug.nl/hoezithet

SSC (Studenten Service Centrum)

Voor studiebegeleiding tijdens de master.

Bezoekadres: Uurwerkersgang 10 in Groningen (STAG-pand)

Tel. 050 – 363 8066

Geopend: ma t/m vrij 9.00 tot 16.30 uur.

www.rug.nl/studenten/voorzieningen

ACLO

Vanaf 2011-2012 mogen SPO studenten sporten bij de ACLO, tegen het tarief van € 52,- per jaar. Wanneer u een ACLO-kaart wilt aanschaffen, dient u rechtstreeks contact op te nemen met de ACLO. De informatiebalie van de ACLO bevindt zich op de locatie Zernike, Blauwborgje 16, 9747 AC, Groningen. Voor informatie kunt u van 8.30 -19.00 uur bellen naar de infobalie van de ACLO (050 – 363 8063). Voor meer informatie: www.aclosport.nl.

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

www.duo.nl, Infolijn: 050 – 599 7755

Conciërgedienst

Voor verloren of gevonden voorwerpen, het melden van defecte kopieermachines, het lenen van een fietspomp en dergelijke kunt u terecht bij de conciërgedienst van het Heymansgebouw, Grote Kruisstraat 2/1, tel. 050 – 363 6313 /363 6314. De balie is bemand op maandag t/m donderdag van 8.00-21.30 uur en op vrijdag van 8.00-17.30 uur. Hier zijn ook kopieerkaarten te koop. In de hal van het Nieuwenhuisgebouw, Grote Rozenstraat 38 hangt een telefoon waarmee direct contact met de centrale balie verkregen kan worden.

Kantine

Het Nieuwenhuisgebouw, Grote Rozenstraat 38, heeft in de computerzaal een aantal automaten voor koffie, thee, frisdrank en enkele snacks.

Het Heymansgebouw, Grote Kruisstraat 2/1, heeft een kantine met verse etenswaren en een aantal automaten voor koffie, thee, frisdrank en enkele snacks. Deze kantine is op maandag t/m vrijdag geopend van 8.45 uur - 15.45 uur (tel. 050 - 363 5560). In vakantieperiodes gelden aangepaste openingstijden.

Doelstellingen en opzet schakelprogramma's

Repro

Grote Rozenstraat 3

Openingstijden: 8.30 uur - 12.30 uur, 13.15 uur - 16.30 uur.

Vanaf 1 januari 2012 is het niet meer mogelijk om aan de faculteit te kopiëren of te printen, ook niet in de bibliotheek. Dit is alleen mogelijk voor studenten aan de universiteit. De kopieerapparaten hebben de mogelijkheid om te scannen en de scans naar een e-mailadres te sturen zodat documenten elders uitgeprint kunnen worden.

Voor het kopen van readers en kantoorartikelen kunnen studenten terecht bij de reproshop. Deze bevindt zich aan de Grote Rozenstraat 3 (gebouw 2221, ruimte 0069). Openingstijden zijn dagelijks van 8.15 – 12.30 uur en van 13.15 – 16.30 uur. Telefoonnummer 050 – 363 6228, e-mail reprogmw@rug.nl.

Bibliotheken

Aan de inschrijving in de schakelprogramma's is het recht verbonden gebruik te maken van de faciliteiten van de universitaire bibliotheken. Hiertoe dient men in het bezit te zijn van een lenerspas. Deze pas kan bij het uitleenbureau van de Universiteitsbibliotheek worden verkregen op vertoon van uw studentkaart en een geldig identiteitsbewijs. Op de website staat nadere informatie over hoe deze pas aangevraagd kan worden. Adreswijzigingen dient u door te geven aan het uitleenbureau van de Universiteitsbibliotheek, Broerstraat 4, Groningen. De volgende bibliotheken zijn van belang:

Bibliotheek Gedrags- en Maatschappijwetenschappen:

De bibliotheek is gehuisvest op de eerste verdieping van het Heymansgebouw. Naast een grote collectie boeken en gedrukte tijdschriften biedt de bibliotheek toegang tot veel elektronische tijdschriften en literatuurbestanden.

In de bibliotheek kan men ook terecht om te studeren. Er zijn zo'n 130 studieplekken en 24 studentcomputers. Voor het inloggen op het RuG-netwerk is een account nodig. Deze 'functionele accounts' staan vermeld op de DLO onder de knop Documenten. Voor het lenen van materialen is een geldige studentenkaart nodig. Studenten mogen ook gebruik maken van andere RuG bibliotheken.

Doelstellingen en opzet schakelprogramma's

Het adres is: Grote Kruisstraat 2/1
9712 TS Groningen
Tel. 050 - 363 6555
E-mail: gmw-bibliotheek@rug.nl
Internet: www.rug.nl/gmw/bibliotheek

De openingstijden van de Bibliotheek Gedrags- en Maatschappijwetenschappen zijn: maandag t/m donderdag van 9.00 - 21.30 uur en vrijdag van 9.00 - 17.00 uur.

Universiteitsbibliotheek (UB):

Broerstraat 4 (tegenover Academiegebouw), Groningen, tel. 050 – 363 5000.

Openingstijden:	ma t/m vrij	8.30 - 22.00 uur
	za en zo	10.00 - 17.00 uur*
Het Uitleenbureau:	ma t/m vrij	8.30 - 18.00 uur
	za	10.00 - 12.30 uur

* In tentamentijd van de RUG van 10.00 - 22.00 uur. Zie website

www.rug.nl/bibliotheek.

2.3 Organisatie van de opleiding

De *gebouwen* waar de colleges worden gegeven zijn:

Muntinggebouw, Grote Kruisstraat 2 (Ingang: Grote Kruisstraat 2/1)

Heymansgebouw, Grote Kruisstraat 2/1

Boumangebouw, Grote Rozenstraat 31

Academiegebouw, Broerstraat 5

Zalen UMCG, A. Deusinglaan 1

Zie plattegronden achter in de studiegids.

De *lesdagen* zijn de dinsdag, woensdag- en/of donderdagavond. In geval van overmacht wordt uitgeweken naar de maandagavond. Het is van belang deze avonden vrij te houden. Tentamens kunnen ook overdag worden afgenomen. Tussentijds zijn roosterwijzigingen mogelijk. Het *les-, tentamen- en vakantie-rooster* voor het gehele jaar wordt geplaatst op de website. De lokalen en tijden staan vermeld op het lesrooster. Tijdens het studiejaar kunnen wijzigingen optreden. Eventuele rooster- en lokaalwijzigingen, ziekte van docenten e.d. worden tijdig vermeld op de website: www.spo-groningen.nl. De *lestijden* zijn tussen 17.00/17.15 en 21.00/21.15 uur. De *opening van het studiejaar* is op dinsdag 4 september 2012.

!!!! Raadpleeg voor vertrek naar college altijd de website van de opleiding: www.spo-groningen.nl. Er kunnen onverwachte wijzigingen zijn. !!!!

Doelstellingen en opzet schakelprogramma's

2.3.1 Onderwijslocaties

Muntingebouw

Grote Kruisstraat 2

Ingang hoek Grote Kruisstraat - Nieuwe Kijk in 't Jatstraat,
na 5 uur Grote Kruisstraat 2/1 (Heymansgebouw)

Heymansgebouw

Grote Kruisstraat 2/1

Boumangebouw

Grote Rozenstraat 31

Academiegebouw

Broerstraat 5

UMCG

Antonius Deusinglaan 1

Examenhal

Blauwborgje 4

Op www.rug.nl kunt u meer informatie vinden over de locaties van de verschillende gebouwen.

2.3.2 Inschrijving schakelprogramma's

Het inschrijfformulier met voorwaarden voor de schakelprogramma's en het formulier voor automatische incasso kunt u downloaden via de website www.spo-groningen.nl (linkermenu "inschrijven"). Deze formulieren vult u op de website in en een uitdraai daarvan, voorzien van uw handtekening dient u met een kopie van uw HBO-diploma en een kopie van uw identiteitsbewijs te sturen naar het secretariaat van de opleiding.

Secretariaat van de SPO:

Mw. M. Froma, Mw. A. Overwijk en Mw. E. Strating

Grote Rozenstraat 38, K. 004

9712 TJ Groningen

Telefoon: 050 - 363 6525

spo@rug.nl

Openingstijden: zie website: www.spo-groningen.nl.

Doelstellingen en opzet schakelprogramma's

Op grond van inschrijving bij de Stichting Pedagogisch Onderwijs (SPO) heeft u geen recht op studiefinanciering/ -lening, ov jaarkaart o.i.d.

Heeft u zich aangemeld via studielink of bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) voor de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen of bij de Rijksuniversiteit Groningen, dan dient u zich uit te schrijven. Neem hiervoor contact op met de DUO of de University Student Desk (USD) van de RUG.

2.3.3 Website

Op de website www.spo-groningen.nl vindt u de roosters, de studiegids, informatie over extra onderwijsaanbod (actualiteitencolleges, excursies etc.) en actuele mededelingen. Op de Digitale Leeromgeving (DLO) <http://dlo.spo-groningen.nl/student> krijgt u na inloggen, een persoonlijke pagina. Op deze pagina vindt u het overzicht van uw resultaten. Op de DLO worden mededelingen voor docenten en studenten vermeld, kunt u zich inschrijven voor vakken en tentamens en kunt u via het prikbord een bericht achterlaten. De eerste keer bij het raadplegen van bovenstaande website kunt u een inlognaam aanmaken. Een wachtwoord ontvangt u via uw e-mail.

Nestor

Voor een aantal vakken moet de SPO student op de Digitale Leeromgeving van de RuG (nestor) documenten bekijken die nodig zijn voor het tentamen. De docenten geven aan wanneer nestor geraadpleegd moet worden voor het desbetreffende vak. De inloggegevens voor nestor zijn te vinden op de DLO onder de knop Documenten.

2.3.4 Kosten

Het cursusgeld is voor 2012-2013 vastgesteld op € 1550,- voor nieuwe studenten of €1735,- voor studenten die gekozen hebben voor het oude betalingsregime. U betaalt dit bedrag eenmalig (in één of vier termijnen) in het jaar van inschrijving. De betaling gaat via automatisch incasso (zie inschrijving). Verspreidt u één schakeljaar over twee jaar dan geldt voor literatuur, toets of werkvorm dat de studiegidstekst van het jaar waarin u het onderdeel wilt afronden, van toepassing is. Nadere bepalingen staan beschreven in de inschrijvings- en betalingsvoorwaarden van de schakelprogramma's Pedagogiek/ Onderwijskunde (PEDOK) en Orthopedagogiek die u tegelijk met het inschrijfformulier kunt downloaden.

Doelstellingen en opzet schakelprogramma's

De kosten voor literatuur variëren per jaar. Dit jaar bedragen de kosten voor literatuur uit het eerste schakeljaar Orthopedagogiek ongeveer €1040,- en voor literatuur uit het schakelprogramma Pedagogiek/ Onderwijskunde ongeveer €870,-. Houd er rekening mee dat er gedurende het studiejaar kleine wijzigingen in de literatuur kunnen plaatsvinden. Het is verstandig om de literatuur niet te ver van te voren aan te schaffen. De literatuur kan ook geleend worden bij de bibliotheek.

!!!! Rondt u het schakeljaar niet binnen twee jaar af, dan kunt u, bij eventuele programmawijzigingen, geen aanspraak maken op het in deze studiegids opgenomen programma.

Alle vakken kunnen als losse cursussen worden gevolgd. Het tarief is dan € 400, - per cursus.

Als u in de loop van het cursusjaar de studie beëindigt, is in een aantal gevallen terugbetaling van een deel van het cursusgeld mogelijk. De restitutieregeling staat hieronder.

Beëindiging van de studie dient u per aangetekend schrijven mee te delen aan het studiesecretariaat. Hierbij geldt een opzegtermijn van twee maanden. De opzegtermijn gaat in op de datum van poststempeling van het aangetekend schrijven. Voor elke maand na het einde van de opzegtermijn wordt een evenredig deel van het cursusgeld terugbetaald.

Betalingsregeling in geval van opzegging:

Uiterlijke opzegdatum:	Maanden te betalen:	U betaalt in 2012-2013:
30 september 2012	geen	kosteloos
31 oktober 2012	september t/m december	€ 620,00
30 november 2012	september t/m januari	€ 775,00
31 december 2012	september t/m februari	€ 930,00
31 januari 2013	september t/m maart	€ 1085,00
28 februari 2013	september t/m april	€ 1240,00
31 maart 2013	september t/m mei	€ 1395,00

In geval van opzegging na 31 maart vindt geen teruggave meer plaats.

2.3.5 Nieuwe regeling collegegeld

Met ingang van 2012-2013 wijzigt het collegegeldregime van het schakelprogramma. Studenten zijn dan in principe voor elk ingeschreven jaar collegegeld verschuldigd, dat ligt op het niveau van een deeltijdstudie (ter indicatie: in 2012-2013 bedraagt dit bij de SPO € 1550,-). Hieronder is per schakelprogramma weergegeven wat dit voor studenten betekent die voor 2012-2013 gestart zijn bij SPO. Vanzelfsprekend is de reguliere restitutieregeling van kracht.

Pedagogiek en Onderwijskunde (eenjarig programma)

Voor de groep studenten die is ingestroomd in het PEDOK-schakelprogramma in 2011-2012 betekent het dat zij onder het oude regime vallen en hun schakelprogramma in 2012-2013 zonder extra kosten kunnen afronden.

Orthopedagogiek (tweejarig programma)

Instroom 2010-2011

- Studenten die zijn ingestroomd in 2010-2011, één jaar over het eerste jaar hebben gedaan en in 2011-2012 naar het tweede jaar gaan, vallen onder het oude regime en kunnen in 2012-2013 zonder extra kosten het schakelprogramma afronden.
- Studenten die zijn ingestroomd in 2010-2011, twee jaar over het eerste jaar doen, en dus in 2012-2013 willen instromen in het tweede jaar, kunnen in 2012 bij de start van het studiejaar kiezen uit het nieuwe of oude regime. Wanneer zij verwachten binnen één jaar hun studie af te ronden kunnen ze zich inschrijven in het nieuwe stramen. Zij betalen dan een lager tarief collegegeld, maar moeten zich opnieuw inschrijven en opnieuw collegegeld betalen wanneer zij er niet in slagen de studie in één jaar af te ronden. Wanneer zij kiezen voor het oude regime betalen ze een hoger niveau aan collegegeld, maar mogen ze twee jaar doen over het tweede jaar van het schakelprogramma.

Instroom 2011-2012

Voor Orthopedagogiekstudenten die zijn ingestroomd in 2011-2012 betekent dit dat zij het eerste jaar van het schakelprogramma onder het oude regime kunnen afronden. Wanneer zij het programma in één jaar afronden vallen zij onder een overgangsregeling en kunnen ze bij de start van het studiejaar 2012-2013 kiezen of ze willen studeren onder het nieuwe of het oude collegegeldregime. Het oude regime is voordelig voor studenten die twee jaar willen doen over het schakelprogramma, het nieuwe regime is voordelig voor studenten die nominaal studeren. De keuze tussen deze regimes moet bij aanvang van de inschrijving in het tweede jaar plaatsvinden. (Let op: alleen de studenten die in 2012-2013 aan het tweede schakeljaar beginnen moeten vooraf deze keuze aangeven.)

Wanneer zij twee jaar over het eerste schakeljaar doen, zullen ze voor het tweede schakeljaar (dat voor hen start in 2013-2014) automatisch vallen onder het nieu-

Doelstellingen en opzet schakelprogramma's

we collegegeldregime. De keuze voor een bepaald regime kan niet later in het jaar nog gewijzigd worden.

2.3.6 Inpassingen in het schakelprogramma

De SPO is zelf niet gerechtigd om studenten op basis van vooropleiding vrijstellingen te verlenen in het schakelprogramma. Hiertoe zijn alleen de toelatingscommissies van de universitaire masteropleidingen bevoegd. U dient zich voor vrijstellingen te vervoegen bij de studiecoördinator van de SPO: mevr. A.A. Slijkhuis, tel: 050 - 363 7893 e-mail: a.a.slijkhuis@rug.nl.

2.3.7 Afronding schakelprogramma's en toelating master

Na afronding van het schakelprogramma ontvangt u via de studiecoördinator mevr. A.A. Slijkhuis (a.a.slijkhuis@rug.nl) informatie over de toegang tot de master Onderwijskunde en de master Pedagogische Wetenschappen (Pedagogiek en Orthopedagogiek) aan de Rijksuniversiteit Groningen.

2.3.8 Studeren met een functiebeperking

Heeft u een functiebeperking dan kunt u zich aanmelden bij de studiecoördinator, mevr. A.A. Slijkhuis. Zij verwijst u door naar de studiecoach mevr. L. Greveling. In overleg met de studiecoach wordt vastgesteld wat uw mogelijkheden en uw wensen zijn. Een doktersverklaring is een vereiste. U schrijft samen met de studiecoach een onderbouwd voorstel dat naar de studiecoördinator wordt gestuurd. Zij beslist of het voorstel (mogelijk ten dele) wordt gehonoreerd. Eventueel kan zij informatie inwinnen bij deskundigen.

Studiecoördinator: mevr. A.A. Slijkhuis, a.a.slijkhuis@rug.nl

Studiecoach : mevr. L. Greveling, l.greveling@rug.nl

2.3.9 De Opleidingscommissie

Met ingang van studiejaar 2012/2013 hebben de schakelprogramma's een Opleidingscommissie (OLC). De OLC bestaat uit 1 docent van de schakelprogramma's, 2 studenten van de richting PEDOK, 2 studenten van de richting ORTHO en de studiecoördinator. De namen van de leden van de OLC staan op de website onder de knop Schakelprogramma's. De OLC komt 2 keer per jaar bijeen. Tijdens deze bijeenkomsten wordt het onderwijs geëvalueerd en worden vernieuwingen in de opleiding voorgesteld en besproken. Studenten die contact willen opnemen met één van de commissieleden kunnen zich wenden tot het studiesecretariaat.

3. SCHAKELPROGRAMMA PEDAGOGIEK EN ONDERWIJSKUNDE

3.1 Studielast schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

De studielast is 60 ECTS*. Dit is een nominale studielast van één jaar. Het programma bevat een algemeen deel en een gedifferentieerd deel. Het algemene deel beslaat 42 ECTS. Dit deel bestaat voornamelijk uit statistiek en methodologie, maar er is ook aandacht voor het verschijnsel wetenschap (Filosofie 2: Wetenschapsfilosofie) en academisch schrijven (Referaatpracticum). Daarnaast is er een gedifferentieerd deel bestaande uit 18 ECTS, dat voorbereidt op de gewenste master. Het programma is in principe in één jaar af te ronden, maar de ervaring leert dat het programma via de avondopleiding twee jaar in beslag neemt, met name voor diegenen die de studie combineren met werk.

* 1 ECTS is 28 uur studielast.

Het programmaoverzicht volgt op de volgende pagina's.

3.2 Programmaoverzicht 2012-2013

Algemeen gemeenschappelijk

Onderdeel	Code RuG	ECTS	ECTS
Totaal		42	
Wiskunde			
Statistiek 1	Pabap028		5
Statistiek 2	Pabap029		5
Statistiek 3 (voorheen Multivariate analyse)	Paba3065		4
Methoden en technieken van onderzoek	Paba2062A		3
Testtheorie	Paba2064A		4
Grondslagen van onderzoek	Paba2061A		3
Methodologie	Pabap030		4
Onderzoekspracticum	Paba2063		4
Referaat- en bibliotheekpracticum			5
Filosofie 2: Wetenschapsfilosofie			5

Zowel in het gedifferentieerde deel van Onderwijskunde als in dat van Algemeen Pedagogische Wetenschappen worden vier inhoudelijke vakken aangeboden. Hiervan moeten er (tenminste) drie worden gevolgd. Voor Onderwijskunde geldt dat de onderdelen Psychologie en Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren verplicht zijn en dat studenten nog één vak moeten kiezen uit Jeugd en gezinspedagogiek en Lifelong Learning: inhoud en professionaliteit. Voor Algemeen Pedagogische Wetenschappen geldt dat er een vrije keuze is uit de vakken Psychologie, Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren, Jeugd en gezinspedagogiek en Lifelong Learning: inhoud en professionaliteit.

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

Gedifferentieerd deel Master Onderwijskunde

	Onderdeel	Code RuG	ECTS	ECTS
Totaal			18	
Verplichte onderdelen			12	
	Psychologie			6
	Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren	Paba3304		6
Keuzeonderdelen 1 uit 2			6	
	Jeugd en gezinspedagogiek			6
	Lifelong Learning: inleiding en professionaliteit (Voorheen Werkplek leren)	Paba3202		6

Gedifferentieerd deel Master Algemeen Pedagogische Wetenschappen

	Onderdeel	Code RuG	ECTS	ECTS
Totaal			18	
Keuzeonderdelen 3 uit 4			18	
	Psychologie			6
	Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren	Paba3304		6
	Lifelong Learning: inleiding en professionaliteit (Voorheen Werkplek leren)	Paba3202		6
	Jeugd en gezinspedagogiek			6

De vakken worden deels geïntegreerd met vakken van de opleiding HBO-pedagogiek en het schakelprogramma Orthopedagogiek.

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

Studenten die het programma in **twee jaar** willen doen, wordt de volgende programmering van het **algemeen gemeenschappelijke deel** aangeraden:

Jaar 1:	ECTS
Wiskunde	
Referaat- en bibliotheekpracticum	5
Statistiek 1	5
Statistiek 2	5
Methodologie	4
Onderzoekspracticum	4
Jaar 2:	
Grondslagen van onderzoek	3
Methoden en technieken van onderzoek	3
Statistiek 3 (voorheen Multivariate analyse)	4
Testtheorie	4
Filosofie 2: Wetenschapsfilosofie	5

3.3 Overgangsregeling

Met ingang van 2010-2011 is het aantal punten voor de vakken Testtheorie en Multivariate analyse (nu Statistiek 3) verhoogd van 3 naar 4 punten. Het vak Filosofie 2: wetenschapsfilosofie heeft 5 ECTS gekregen (was 7). Bij de toelating tot de master zal in dit geval alleen gekeken worden of de betreffende vakken zijn gedaan. Het totale puntenaantal hoeft dus niet uit te komen op 60 ECTS.

3.4 Docenten

Docent	Vak	Contactgegevens
dhr. dr. T. van Dellen	Lifelong Learning: inleiding en professionaliteit PABA3202 Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren PABA3304	t.van.dellen@rug.nl 050 3636636
mevr. drs. A.J. Dijkstra	Referaat- en bibliotheekpracticum	a.j.dijkstra@ziggo.nl
mevr. dr. N. Ding	Methoden en technieken van onderzoek PABA2062A	n.ding@pl.hanze.nl ningding0610@gmail.com 050 5952346
dhr. E.H. van Dulmen	Wiskunde	ewodul@gmail.com 06 24289075
dhr. dr. S.R. Fleurke	Testtheorie PABA2064A	info@sjortfleurke.nl 06 25093749
mevr. L. Greveling MSc	Jeugd en gezinspedagogiek Coach schakelprogramma's	l.greveling@rug.nl
dhr. dr. R. Hoekstra	Statistiek 3 PABA3065 Psychologie: introductie	r.hoekstra@rug.nl
mevr. R.E. Huisinga MSc	Jeugd en gezinspedagogiek	rianehuisinga@live.nl
dhr. dr. D.D.N.M. Kostons	Psychologie: leerpsychologie	d.d.n.m.kostons@rug.nl
dhr. drs. J. Kramer	Statistiek 1 PABAp028 Statistiek 2 PABAp029	jaccokramer76@home.nl
mevr. M. Oldenbeuving	Referaat- en bibliotheekpracticum	omarloes@gmail.com
dhr. dr. A. Oosterhof	Psychologie: introductie	aadoosterhof@gmail.com
dhr. dr. P.A. van der Ploeg	Filosofie 2: Wetenschapsfilosofie	P.A.van.der.ploeg@rug.nl pavanderploeg@gmail.com

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

mevr. drs. A.C.M. van Roy	Methodologie PABAp030 Onderzoekspracticum PABA2063 Grondslagen van onderzoek PABA2061A	a.c.m.van.roy@rug.nl mariekevanroy @hotmail.com
mevr. A.C. Timmermans MSc	Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren PABA3304	a.c.timmermans@rug.nl 050 3635740
dhr. dr. J.J.M. Zeelen	Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren PABA3304	j.j.m.zeelen@rug.nl 050 3636510

3.5 Vakken

Wiskunde

Docent:

E. van Dulmen

Inhoud:

Voorbereiding op het gebruik van wiskunde zoals dat bij de voortgezette studie aan de orde komt, voornamelijk in de vakken Statistiek en Methodologie. De algebrastof voor HAVO/VWO staat hierbij centraal. Behandeld zullen onder meer worden: getallen, bewerkingen, vergelijkingen, functies en grafieken, ontbinden in factoren, etc.

ECTS:

-

Onderwijsvorm:

Er ligt een groot accent op zelfstudie. In de colleges worden de gemaakte opgaven plenair besproken.

Toetsvorm:

schriftelijk tentamen

Literatuur:

Franken, W.M. & Bouts, R.A. (2002). *Wiskunde voor statistiek*. ISBN 9789062833177. (€ 16,50)

N.B. Voor het eerste college dient het eerste hoofdstuk te worden bestudeerd.

Statistiek 1

PABAP028

Docent:

drs. J. Kramer

Inhoud:

Statistiek 1 behandelt een aantal onderwerpen van de beschrijvende statistiek en de kansrekening. De onderwerpen die aan de orde komen zijn onder andere: het meten van eigenschappen, verdelingen van variabelen en hun grafische voorstellingen, centrum- en spreidingsmaten, het transformeren van scores, coëfficiënten voor de samenhang tussen twee variabelen, enkelvoudige lineaire regressie, de binomiale verdeling, SPSS en de beginselen van de kansrekening die van belang zijn voor de toegepaste statistiek binnen de sociale wetenschappen.

ECTS:

5

Onderwijsvorm:

Hoorcollege, practicum, zelfstudie

Toetsvorm:

schriftelijk tentamen (meerkeuze)

Literatuur:

1. Moore, D.S., McCabe, G.P., & Craig, B.A. (2011), *Introduction to the practice of statistics* (7th Edition), New York: W.H. Freeman and Company. € 75,00
2. Timmerman, M.E., Krimpen-Stoop, E.M.L.A. van, Kiers, H.A.L. & Hoekstra, R., *Syllabus Statistiek 1*

Opmerkingen:

Aanwezigheid verplicht!

De stof voor het tentamen Statistiek 1 bestaat uit de hoofdstukken 1, 2, 3, 4 en 5 van "Introduction to the practice of statistics". De Syllabus Statistiek 1 bevat extra literatuur en de opdrachten voor het verplichte wekelijkse practicum.

Statistiek 2

PABAP029

Docent:

drs. J. Kramer

Inhoud:

Statistiek 2 volgt na Statistiek 1 en behandelt een aantal onderwerpen uit de inferentiële statistiek. De volgende onderwerpen komen aan de orde: kansverdelingen, steekproefverdelingen, schatten, betrouwbaarheidsintervallen en toetsen. Ook wordt de F-procedure en de Chi-kwadraatprocedure behandeld. In het verplichte practicum wordt gewerkt met SPSS.

ECTS:

5 (academische route 6)

Onderwijsvorm:

hoorcollege, werkcollege

Toetsvorm:

schriftelijk tentamen (meerkeuze)

Literatuur:

1. Moore, D.S., McCabe, G.P., & Craig, B.A. (2011), *Introduction to the practice of statistics* (7th Edition), New York: W.H. Freeman and Company. € 75,00 (al in bezit)
2. Timmerman, M.E., Krimpen-Stoop, E.M.L.A. van, Kiers, H.A.L. & Hoekstra, R., *Syllabus Statistiek 2*

Opmerkingen:

Aanwezigheid verplicht!

De stof voor het tentamen Statistiek 2 beslaat de hoofdstukken 5, 6, 7, 8 en 9 van "Introduction to the practice of statistics". De Syllabus Statistiek 2 bevat extra literatuur en de opdrachten voor het verplichte practicum.

Statistiek 3

PABA3065

Docent:

dr. R. Hoekstra

Inhoud:

In de colleges worden een aantal gangbare statistische modellen & technieken behandeld, die voor het lezen van sociaal wetenschappelijke onderzoeksliteratuur en voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek van belang zijn. Aan de orde komen:

- Enkelvoudige & multiple regressieanalyse.
- Een- en tweeweg ANOVA, en covariantieanalyse.
- Logistische regressie.
- Nonparametrische statistiek.

Daarnaast zijn er verplichte practica waarin de behandelde methoden worden toegepast. Hierbij zal gebruik gemaakt worden van het statistisch computerprogramma SPSS.

ECTS:

4

Onderwijsvorm:

Hoorcollege, practicum, zelfstudie

Toetsvorm:

schriftelijk tentamen (deels multiple choice en deels open vragen)

Literatuur:

1. Moore, D.S., McCabe, G.P. & Craig, B.A. (2011), *Introduction to the practice of statistics* (7th ed.), New York: W.H. Freeman and Company. Hoofdstukken 9 t/m 13. € 75.00 (al in bezit)
2. Syllabus met o.a. opdrachten & collegestof.

Opmerkingen:

Aanwezigheid verplicht!

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

Methoden en technieken van onderzoek	PABA2062A
<i>Docent:</i>	dr. N. Ding
<i>Doel:</i>	Verdiepen van kennis en inzicht in methoden en technieken van empirisch onderzoek.
<i>Inhoud:</i>	<p>In dit onderdeel wordt gestreefd naar verdieping van de kennis van en het verwerven van basisvaardigheden in belangrijke onderzoeksstrategieën, waarbij onderscheid kan worden gemaakt in experimenteel- en niet-experimenteel onderzoek en onderscheid naar setting. De navolgende onderwerpen zullen aan bod komen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Waarnemen van gedrag: naturalistische observatie, case studies en systematische observatie.• Surveyonderzoek: opstellen van vragenlijsten & interviews, steekproeftechnieken, nonresponse.• Experimenteel en quasi-experimenteel onderzoek: voor- en nadelen; opzet & uitvoering.
<i>ECTS:</i>	3
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze)
<i>Literatuur:</i>	Fraenkel, J.R. & Wallen, N.E. (2009), <i>How to design and evaluate research in education - International edition</i> . (7 th edition). New York: McGraw Hill. (ISBN 978-0-07-128792), €42,99

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

Testtheorie	PABA2064A
<i>Docent:</i>	dr. S.R. Fleurke
<i>Doel:</i>	Het doel is studenten kennis en vaardigheid op het terrein van testconstructie en testgebruik te leren. De cursus gaat in op het maken van een test, het met behulp van SPSS analyseren van een test en de situatie waarin een test ingezet kan worden.
<i>Inhoud:</i>	Centrale begrippen zijn testkenmerken, betrouwbaarheid, validiteit en beslissen.
<i>ECTS:</i>	4
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, praktische oefening
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (meerkeuze), schriftelijk opdrachten
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Klapper en powerpoint.2. Drenth, P.J.D. & Sijtsma, K. (2006), <i>Testtheorie: inleiding in de theorie van de psychologische test en zijn toepassingen</i>. (4^e dr.). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. Hieruit hoofdstukken 2 t/m 9. p. 435. (ISBN 90-313-4747-7) €67,00.
<i>Opmerkingen:</i>	Het eindcijfer is gebaseerd op het gewogen gemiddelde van het tentamencijfer (2x) en het cijfer voor de groepsopdracht (1x). De groepsopdracht moet voor het eerste tentamen worden ingeleverd.

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

Grondslagen van onderzoek

PABAP2061A

<i>Docent:</i>	drs. A.C.M. van Roy
<i>Doel:</i>	Behalen van kennis en inzicht in de grondslagen van empirisch wetenschappelijk onderzoek.
<i>Inhoud:</i>	In de colleges worden de belangrijkste termen en ideeën van de empirische methodologie behandeld aan de hand van de empirische cyclus van A.D. de Groot. Vervolgens worden – op inleidend niveau – methoden en technieken van (ortho)pedagogisch en onderwijskundig interventieonderzoek behandeld.
<i>ECTS:</i>	3
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, zelfstudie
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze)
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Loon, D. van, Meulen, B.F. van der & Minnaert, A.E.M.G. (2011), <i>Effectonderzoek in de gedragswetenschappen. Methodologische moeilijkheden en mogelijkheden</i>. Den Haag: Boom Lemma. (ISBN 978-90-5931-660-7) €37,00

Methodologie	PABAP030
<i>Docent:</i>	drs. A.C.M. van Roy
<i>Doel:</i>	De student heeft theoretische kennis van de basismethoden van kwantitatief onderzoek en kan een eenvoudig kleinschalig kwantitatief onderzoek opzetten, uitvoeren en hierover rapporteren.
<i>Inhoud:</i>	<p>In methodologie I komen de alle aspecten aan bod die belangrijk zijn bij het opzetten en uitvoeren van kwantitatief empirisch onderzoek binnen de sociale wetenschappen. Aan de orde komen onder meer probleem- en doelstelling, onderzoeksvraag, conceptueel model, typen van kwantitatief onderzoek, onderzoeksontwerp, onderzoekspopulatie, steekproeftrekking, vormen van dataverzamelen en wetenschappelijk rapportage van de bevindingen.</p> <p>Het vak bestaat uit hoorcolleges en een praktijkopdracht. In de hoorcolleges worden de belangrijkste theoretische aspecten kwantitatief onderzoek besproken en toegelicht met praktijkvoorbeelden. In de praktijkopdracht gaan de studenten in kleine groepjes op basis van een probleemstelling zelf een eenvoudig kwantitatief onderzoek opzetten en uitvoeren en hierover op een wetenschappelijke manier verslagleggen.</p>
<i>ECTS:</i>	4
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege en praktische oefening
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze).
<i>Literatuur:</i>	Baarda, D.B., & Goede, M.P.M. de (2001). <i>Basisboek Methoden en Technieken. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek.</i> (4e dr. of hoger) Groningen: Wolters-Noordhoff, 397 p. (ISBN 9789020733150). €50,00.
<i>Opmerkingen:</i>	<p>Het tentamen gaat over de Hoofdstukken 1 t/m 9 van Baarda en de Goede en de behandelde stof tijdens de hoorcolleges. Hoofdstuk 2 zal niet worden behandeld tijdens de hoorcolleges maar komt wel terug bij de praktijkopdracht.</p> <p>Het tentamen zal bestaan uit deels kennisvragen en deels inzichtvragen. Het is een combinatie van meerkeuze en essay vragen. Voor zowel het tentamen als de praktijkopdracht moet een voldoende worden gehaald om het vak methodologie 1 met voldoende resultaat te kunnen afsluiten.</p>

Onderzoekspracticum	PABA2063
<i>Docent:</i>	drs. A.C.M. van Roy
<i>Doel:</i>	Oefenen van kennis en vaardigheden bij het opzetten en uitvoeren van empirisch onderzoek en het analyseren van onderzoeksresultaten en de bijbehorende verslaglegging.
<i>Inhoud:</i>	In groepsverband wordt een onderzoek uitgevoerd om kennis te maken met de aspecten van het wetenschappelijk onderzoek. Het gaat o.a. om het formuleren van de probleemstelling, literatuur zoeken en lezen, operationalisatie van de variabelen, steekproeftrekking, uitvoering van het onderzoek, statistische data-analyse (met behulp van SPSS) en rapportage in de vorm van een concept wetenschappelijk artikel.
<i>ECTS:</i>	4
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, werkcollege, practicum. wekelijks verplichte werkcolleges; daarnaast 3 hoorcolleges en 2 verplichte computerpractica
<i>Toetsvorm:</i>	Werkstuk Het werkstuk wordt in groepjes van 2 studenten gemaakt en moet de vorm van een wetenschappelijk artikel hebben.
<i>Literatuur:</i>	Via de Digitale Leeromgeving komt een draaiboek beschikbaar, met alle noodzakelijke literatuur en informatie.

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

Referaat- en bibliotheekpracticum

<i>Docent:</i>	drs. A.J. Dijkstra, M. Oldenbeuving
<i>Inhoud:</i>	Studenten krijgen instructie in het gebruik van de universitaire bibliotheek en de verschillende online catalogi. Studenten analyseren een wetenschappelijk artikel en schrijven zelf een referaat (i.c. een verslag van literatuuronderzoek) over een onderwerp op het gebied van pedagogiek, onderwijskunde of orthopedagogiek. In een onderlinge feedbackronde oefenen zij een 'peer review'.
<i>ECTS:</i>	5
	Onderverdeling en studiebelasting in uren:
	- contacturen 14 uur
	- practicum 1: bibliotheek 2 uur
	- practicum 2: referaat schrijven 116 uur
	- zelfstudie en literatuuronderzoek 8 uur
<i>Onderwijsvorm:</i>	Hoor- en werkcolleges, bibliotheekinstructie.
<i>Toetsvorm:</i>	Referaat en peer review
<i>Literatuur:</i>	Dijkstra, A.J. (2012) <i>Verwijswijzer: onderzoeksrapportage en bronvermelding volgens de APA-richtlijnen</i> . Groningen: Antharis. 134 p. ISBN 978 90 818838 01 €13,95

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

Filosofie 2: wetenschapsfilosofie

<i>Docent:</i>	dr. P.A. van der Ploeg
<i>Doel:</i>	Kennismaken met wetenschapsfilosofie.
<i>Inhoud:</i>	De aard en de problemen van wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke theorievorming, met name die van gedrags- en maatschappijwetenschappelijk(e) onderzoek en theorievorming.
<i>ECTS:</i>	5
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcolleges
<i>Toetsvorm:</i>	Theoriegedeelte: Schriftelijk tentamen: essayvragen, ‘open boek’ over collegestof en literatuur.
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1 <i>Digitale reader</i> (online beschikbaar) ± 170 p.2 Philips, D.C. & Burbules, N.C. (2000). <i>Postpositivism and educational research</i>. Lanham/ Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. - 110 p. -. ISBN 9780847691227.(€ 30,00)3 Koningsveld, H. (2006). <i>Het verschijnsel wetenschap</i>. Meppel: Boom. - 287 p. -. ISBN 9789085061373. (€ 28,50)

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

Psychologie: introductie

Psychologie: leerpsychologie

<i>Docent:</i>	dr. R. Hoekstra	Introductie
	dr. A. Oosterhof	
	dr. D.D.N.M. Kostons	Leerpsychologie
<i>Doel:</i>	De student: <ul style="list-style-type: none">• is in hoofdlijnen bekend met methoden van psychologisch onderzoek;• is in hoofdlijnen bekend met methoden van psychologisch onderzoek;• is bekend met basisstromingen van de psychologie;• is op de hoogte van diverse psychologische theorieën en bijbehorende wetenschappelijke onderbouwing.	
<i>Inhoud:</i>	In de colleges worden de volgende stromingen besproken: behaviorisme, cognitieve psychologie, psychoanalyse, humanistische psychologie, systeemtheorie, omgevingspsychologie, ontwikkelingspsychologie, sociale psychologie, persoonlijkheidspsychologie, klinische psychologie en ook wordt aandacht besteed aan leerpsychologie.	
<i>ECTS:</i>	6	
	Introductie	4
	Leerpsychologie	2
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoor- en werkcolleges	
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay) en opdrachten	
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Gray, P. (2007). <i>Psychology with cd-rom</i>. New York (etc.): Freeman & Co. 654 p. (ISBN 9780230282414), €53,95. Eerdere of latere ongewijzigde drukken toegestaan.2. Santrock, J.W. (2009). <i>Educational psychology</i>. 4th ed., Mc Graw-Hill. ISBN 9780071280822. ± € 54,95. (Nog niet aanschaffen, onder voorbehoud !)3. Reader	
<i>Opmerkingen:</i>	LET OP: De studiegidstekst kan nog gewijzigd worden!	

Effectiviteit van onderwijs en Levenslang leren **PABA3304**

Docent: A.C. Timmermans MSc, dr. T. van Dellen, dr. J.J.M. Zeelen

Doel: Van de studenten wordt verwacht dat zij inzicht hebben in de wijze waarop onderwijs en educatie kan worden geëvalueerd en de effectiviteit ervan kan worden vastgesteld. Ook wordt beoogd dat studenten kennis hebben van factoren die relevant zijn ter bevordering van de effectiviteit van educatie en onderwijs.

Inhoud: Modellen over en onderzoek naar (onderwijs)effectiviteit benadrukken de opbrengsten die onderwijs en educatie kan (en moet) hebben. Bij die opbrengsten gaat het om de cognitieve en niet-cognitieve resultaten van lerenden: wat leren zij op school of in de opleiding? Naast deze vraag komt ook aan de orde wat scholen, programma's en leerkrachten kunnen doen om betere resultaten bij lerenden te bereiken.

Wat lerenden moeten leren is geen vaststaand gegeven maar is voortdurend onderwerp van discussies in ieder land. Naast leerprestaties streven scholen en opleidingen ook naar andere opbrengsten, zoals metacognitieve of sociale vaardigheden. Ook deze opbrengsten horen thuis binnen het onderzoek naar effectiviteit.

De school of het programma is niet de enige plaats waar lerenden leren. Als het gaat om effecten van scholen en leerkrachten, is het belangrijk om alle invloeden van buiten de school of programma 'uit te zuiveren', om de echte (netto) school- of programma-effecten zo nauwkeurig mogelijk te schatten. In onderzoekstermen gaat het er om de betekenis van de school of programma ofwel de toegevoegde waarde vast te stellen die de school of het programma voor volwasseneducatie realiseert. Wat lerenden aan kennis, vaardigheden en attitudes verwerven wordt bepaald door factoren op verschillende niveaus in het onderwijs: de leerkracht, de klascontext, de school en de schoolcontext. In de cursus wordt dieper ingegaan op effecten van factoren op deze niveaus en worden mogelijk effectiviteitbevorderende factoren op het niveau van de klas, de leerkracht en de school behandeld. Daarnaast wordt in de cursus aandacht besteed aan historische ontwikkelingen binnen onderwijseffectiviteitsonderzoek en onderzoek naar de effectiviteit van volwasseneducatie en komt de methodologie om onderwijs-effecten en effectiviteit vast te stellen aan bod.

ECTS: 6 (academische route 7)

Onderwijsvorm: hoorcollege, practicum

Toetsvorm: schriftelijk tentamen (essay)

Literatuur: Geselecteerde artikelen beschikbaar via reader, DLO en internet.

Jeugd en gezinspedagogiek

Docent: R. Huisinga MSc Deel A: Gezinspedagogiek
L. Greveling MSc Deel B: Jeugd

Inhoud: **A. Gezinspedagogiek**

In dit deel van de cursus verwerft de student inzicht in de hoofdlijnen van de moderne wetenschappelijke inzichten inzake de opvoeding in het gezin. Uiteenlopende theoretische perspectieven op opvoeding en op determinanten van de ontwikkeling van het kind passeren de revue. Aandacht wordt onder meer besteed aan opvoedingsstijlen en interventies bij opvoeding- en ontwikkelingsproblemen. Studenten raken daarnaast vertrouwd met onderzoek naar opvoeding en ontwikkeling onder bijzondere omstandigheden, zoals verwaarlozing, mishandeling en adoptie. Speciale aandacht zal uitgaan naar de gevolgen van traumatische ervaringen en naar de veerkracht van kinderen in moeilijke omstandigheden, zoals in het geval van tehuisopvoeding. Juist die situaties tonen immers de waarde en het belang van de normale gezinsopvoeding. Studenten leren de onderscheiden theoretische perspectieven herkennen en kritisch bevragen.

B. Jeugd

In traditionele pedagogische en socialisatietheorieën is de 'jeugdfase' een duidelijk afgebakende periode in de levensloop, een overgangsfase tussen die van kind en volwassene, waarin de invloed van gezin en school afneemt en die van andere 'socializing agents' (media en peer group) juist groter wordt. Maar is er in de huidige samenleving nog wel sprake van een aparte jeugdfase? Geconstateerd kan worden dat zich in het leven van jongeren allerlei contradicties voordoen, die hen soms meer als kind, soms meer als (jong) volwassene aanspreken. In plaats van na elkaar lijken de fasen kind-jeugdige-volwassene zich eerder tegelijkertijd in het leven van jongeren voor te doen. Zo is de periode waarin jongeren naar school gaan steeds langer geworden, maar worden leerlingen steeds vroeger en intensiever aangesproken op zelfstandigheid, zelfsturing, etc. Ook via de media worden jongeren al vroeg geconfronteerd met beelden die voorheen tot het exclusieve domein van de volwassenen behoorden. In dit college staan de sociale ontwikkeling en opvoeding van jongeren centraal in de context van de belangrijkste veranderingen die zich de afgelopen decennia hebben voorgedaan in het gezin, de school en de vrije tijd.

Schakelprogramma Pedagogiek en Onderwijskunde

<i>Doel:</i>	Doel van de cursus is: <ul style="list-style-type: none">• kennis van en inzicht in de hoofdlijnen van de moderne wetenschappelijke inzichten inzake de opvoeding van de jeugd.• theoretische inzichten worden vervolgens toegepast in een empirisch onderzoek naar de beleving van de jeugdfase, in drie generaties. Studenten nemen een interview af met behulp van een bestaand interviewinstrument, met een jongere, haar of zijn vader of moeder, en een van de grootouders. Speciale aandacht gaat uit naar de beleving van de gezinsopvoeding en de pedagogische relatie en de eventuele veranderingen daarin, over de drie generaties.
<i>ECTS:</i>	6 (academische route 7)
<i>Onderwijsvorm:</i>	A: hoorcollege, zelfstudie B: hoorcollege, zelfstudie
<i>Toetsvorm:</i>	A: schriftelijk tentamen (meerkeuze) B: schriftelijke opdracht (onderzoek)
<i>Literatuur:</i>	A. <ol style="list-style-type: none">1. IJzendoorn, M.H. van (2008), <i>Opvoeding over de grens: gehechtheid, trauma en veerkracht</i>. Meppel: Boom Academic. – 269 p. – ISBN 9789047300717. € 31,50.2. Ploeg, J.D. van der (2005), <i>Behandeling van gedragsproblemen: initiatieven en inzichten</i>. Rotterdam: Lemniscaat. – 283 p. – ISBN 9789056377069. € 27,50. B. <ol style="list-style-type: none">1. Wijnberg, R., & IJzendoorn, M.H. van (2008), <i>Boeiuh!: het stille protest van de jeugd</i>. Amsterdam: Prometheus. – 96 p. – ISBN 9789044609882. € 12,50.2. Twee artikelen: Coleman (1961) <i>The Adolescent Society</i> Hessen, van en Klaassen (1991) <i>Jeugd in verleden en heden. Een historisch-sociologische benadering</i>.3. Miles, S. (2000) Youth lifestyles in a changing world. Open University Press. H. 1, 2, 9, pp. 50 ISBN 9780335200986. (reader)
<i>Opmerkingen:</i>	Dit is een combinatie van de vakken Gezinspedagogiek en Jeugd in opvoeding en onderwijs die bij de Rijksuniversiteit Groningen worden aangeboden onder de codes PABA2203 en PABA2201B.

Lifelong Learning: inleiding en professionaliteit (Voorheen Werkplek leren)	PABA3202
<i>Docenten:</i>	dr. T. van Dellen
<i>Doel:</i>	Het vak Lifelong Learning (LLL): inleiding en professionaliteit richt zich op het werkveld en de professionaliteit van het leren van volwassenen met een accent op het veld van werkplek leren.
<i>Inhoud:</i>	Het brede maatschappelijke thema Lifelong Learning kent een versplinterd werkveld waarin het aanzetten en faciliteren van leren van volwassenen de kern van de professionaliteit vormt. Deze module inleiding en professionaliteit van LLL kent twee centrale aandachtspunten of vragen. In de eerste plaats: hoe leren volwassenen en welke barrières en blokkades hebben volwassenen om eigenstandig gemotiveerd te (gaan) leren in verband met werk maar eveneens richting persoonlijke ontwikkeling en burgerschap? En in de tweede plaats: wat is de professionele rol van de docent, trainer en coach of counselor in dit verband? Theoretische concepten die een rol spelen bij de beantwoording van beide vragen zijn aan de kant van de individuele lerende volwassene: motivatie en emotie, self-efficacy, betrokkenheid op de omgeving (management en organisatie), arbeidsvoldoening, eerdere leerervaringen en persoonlijkheid en waardensystemen. Aan de kant van de professionaliteit van de docent, trainer, counselor of consultant zijn identiteit, competentie en professionalisering belangrijke concepten. Hoe ziet de professionaliteit eruit? Welke methoden en technieken hanteren professionals en waarom werken deze wel of niet in verschillende contexten? En, tenslotte, hoe bekwamen professionals in LLL zich een levenslang leren?
<i>EC:</i>	6 (academische route 7)
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze)
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. T. van Dellen (ed.), <i>Artikelenbundel LLL: inleiding en professionaliteit</i>2. Illeris, K. (2007), <i>How We Learn. Learning and non-learning in school and beyond</i>. (ISBN: 0415438470), € 60,003. Goldstein, I.L. & Ford, J.K. (2001), <i>Training in organization. Needs Assessment, Development, and Evaluation</i>. (ISBN: 0-534-34554-9), € 60,00

4 SCHAKELPROGRAMMA ORTHOPEDAGOGIEK

4.1 Studielast schakelprogramma Orthopedagogiek

Het schakelprogramma Orthopedagogiek is bedoeld voor die studenten die zich willen voorbereiden op de master Orthopedagogiek, één van de drie masteropleidingen binnen de studierichting Pedagogische Wetenschappen.

Het is een tweejarig programma. De nominale last voor elk jaar is 60 ECTS*. Het programma is in principe in twee jaar af te ronden, maar de ervaring leert dat het programma via de avondopleiding meer jaren in beslag neemt, met name voor diegenen die de studie combineren met werk.

* 1 ECTS is 28 uur belasting.

4.2 Inpassingen in het schakelprogramma

De SPO is zelf niet gerechtigd om studenten op basis van vooropleiding vrijstellingen te verlenen in het schakelprogramma. Hiertoe zijn alleen de toelatingscommissies van de universitaire masteropleidingen bevoegd (zie paragraaf 1.5).

In principe zijn in het schakelprogramma alle mogelijke vrijstellingen opgenomen. Er worden regelmatig voor één of enkele vakken of punten vrijstelling aangevraagd op grond van buiten de HBO-opleiding gevolgde vakken. Vaak zijn elders gevolgde vakken van een zó ander niveau, dat een vergelijking met de universitaire vakken laat zien dat er geen of weinig overlap is. Om die reden zullen alleen verzoeken tot vrijstelling in behandeling worden genomen als er daadwerkelijk sprake is van een overlap en als deze minimaal 10 ECTS bedragen. De aanvraag van deze vrijstelling dient vóór aanvang van de opleiding te worden ingediend bij de toelatingscommissie master Orthopedagogiek in de periode tussen 15 april en 15 juni, via de studievoordrager van de SPO, mevr. A.A. Slijkhuis. Tijdens de opleiding worden verzoeken voor vrijstellingen niet meer in behandeling genomen.

4.3 Programmaoverzicht 2012-2013

Jaar 1:		
Onderdeel	Code RuG	ECTS*
<i>Methoden en technieken</i>		
Wiskunde		
Statistiek 1	Pabap028	5
Statistiek 2	Pabap029	5
Methodologie	Pabap030	4
APA- en bibliotheekpracticum		2
<i>Theorie orthopedagogiek</i>		
Inleiding orthopedagogiek	Pabap027	9
Personen met beperkingen 1: de analyse van het probleem	Paba5232	6
Leer- en onderwijsproblemen 1	Paba5251	6
Gedrags- en opvoedingsproblemen 1	Paba5243	6
<i>Hulpvakken</i>		
Ontwikkelingspsychologie in relatie tot opvoeding	Paba2050	5
Psychopathologie kind en jeugdige	Paba5272	6
<i>Diagnostiek</i>		
Diagnostiek en behandeling	Paba5212	6
Totaal eerste schakeljaar		60

Jaar 2:			
Onderdeel	Code RuG	Totaal ECTS	ECTS*
<i>Algemeen gemeenschappelijk</i>		32	
Diagnostische vaardigheden	Paba5311		7
Neuropsychologie	Paba5372		5
<i>Methoden en technieken:</i>			
Statistiek 3	Paba3065		4
Schakelwerkstuk			6
Methoden en technieken van onderzoek	Paba2062A		3
Grondslagen van onderzoek	Paba2061A		3
Testtheorie	Paba2064A		4

Schakelprogramma Orthopedagogiek

Verdiepingsminor (kiezen 2 van 3)		28	
OPB		14	
Opvoeden van personen met beperkingen: Evidence based intervention 1	Paba5334		5
Opvoeden van personen met beperkingen: Evidence based intervention 2	Paba5335		8
Practicum OPB	Paba5373		1
Leerproblemen		14	
Diagnostiek en interventie: leerproblemen 1	Paba5351		7
Diagnostiek en interventie: leerproblemen 2	Paba5352		6
Practicum Leerproblemen	Paba5373		1
Jeugdzorg		14	
Gedrags- en opvoedingsproblemen 2	Paba5344		7
Kwaliteit en effectiviteit van de jeugdzorg	Paba5345		6
Practicum Jeugdzorg	Paba5373		1
Totaal tweede schakeljaar		60	

* European Credits (studiepunten): 1 ECTS = 28 uur studiebelasting

Kiest u ervoor het **eerste schakeljaar** te verspreiden over twee jaar, dan beveelt de opleiding de volgende indeling aan:

Jaar 1:	ECTS	ECTS
	32	
Wiskunde		-
Statistiek 1		5
Inleiding orthopedagogiek		9
Methodologie		4
Personen met beperkingen 1: de analyse van het probleem		6
Gedrags- en opvoedingsproblemen 1		6
APA- en bibliotheekpracticum		2

Schakelprogramma Orthopedagogiek

Jaar 2:	28	
Statistiek 2		5
Leer- en onderwijsproblemen 1		6
Ontwikkelingspsychologie		5
Psychopathologie kind en jeugdige		6
Diagnostiek en behandeling		6

!!!! Rondt u het eerste schakeljaar niet binnen twee jaar af, dan kunt u bij eventuele programmawijzigingen geen aanspraak maken op de hierboven genoemde programmering.

Kiest u ervoor het **tweede schakeljaar** te verspreiden over twee jaar, dan beveelt de opleiding de volgende indeling aan:

Jaar 1:	ECTS	ECTS
		30
Verdiepingsminor keuze 1	14	
Testtheorie	4	
Statistiek 3	4	
Methoden en technieken van onderzoek	3	
Neuropsychologie	5	
Jaar 2:		30
Verdiepingsminor keuze 2	14	
Grondslagen van onderzoek	3	
Diagnostische vaardigheden	7	
Schakelwerkstuk	6	

!!!! Rondt u het tweede schakeljaar niet binnen twee jaar af, dan kunt u bij eventuele programmawijzigingen geen aanspraak maken op de hierboven genoemde programmering.

4.4 Docenten

Docent	Vak	Contactgegevens
mevr. dr. L.W.H. Bakker	Diagnostiek en behandeling PABA5212 Diagnostische vaardigheden PABA5311 Gedrags- en opvoedingsproblemen 2 PABA5344	dr.lwhbakker@gmail.com 06 20213126
mevr. drs. P. Bolhuis	Psychopathologie kind en jeugdige PABA5272	p.bolhuis@maieutiek.nl 0595 424466
mevr. dr. E.J. van den Bosch	Leer- en onderwijsproblemen 1 PABA5251 Diagnostiek en interventie: leerproblemen 1 PABA5351 Practicum Leerproblemen PABA5373	e.j.van.den.Bosch@rug.nl
mevr. A. ten Brug MSc	OPB: Evidence based intervention 2 PABA5335	a.ten.brug@rug.nl 06 23415810
mevr. drs. A.J. Dijkstra	APA- en bibliotheekpracticum	a.j.dijkstra@ziggo.nl
mevr. dr. N. Ding	Methoden en technieken van onderzoek PABA2062A	n.ding@pl.hanze.nl ningding0610@gmail.com 050 5952346
mevr. N. Dorsman	OPB: Evidence based intervention 2 PABA5335	naomi.dorsman@gmail.com
dhr. E.H. van Dulmen	Wiskunde	ewodul@gmail.com 06 24289075
mevr. drs. A. Ensing	Ontwikkelingspsychologie in relatie tot opvoeding PABA2050	a.ensing@rug.nl

Schakelprogramma Orthopedagogiek

dhr. dr. S.R. Fleurke	Testtheorie PABA2064A	info @sjoertfleurke.nl 06 25093749
mevr. L. Greveling MSc	Schakelwerkstuk Coach schakelprogramma's	l.greveling@rug.nl
mevr. dr. A.T. Harder	Gedrags- en opvoedingspro- blemen 2 PABA5344	a.t.harder@rug.nl 050 3636552
dhr. dr. R. Hoekstra	Statistiek 3 PABA3065	r.hoekstra@rug.nl
mevr. R.E. Huisinga MSc	APA- en bibliotheekpracti- cum	riannahuisinga @live.nl
mevr. M. ter Huizen	Gedrags- en opvoedingspro- blemen 2 PABA5344	
dhr. D. Janson	Leer- en onderwijsproblemen 1 PABA5251 Diagnostiek en interventie: leerproblemen 2 PABA5352	
dhr. drs. J. Kramer	Statistiek 1 PABAp028 Statistiek 2 PABAp029	jaccokramer76 @home.nl
mevr. J. van der Mark	Leer- en onderwijsproblemen 1 PABA5251 Diagnostiek en interventie: leerproblemen 2 PABA5352	J.vanderMark @aps.nl
dhr. prof. dr. J.J. van der Meere	Neuropsychologie PABA5372	j.j.van.der.meere @rug.nl 050 3636407
dhr. drs. P. Mohr	OPB: Evidence based inter- vention 2 PABA5335	
mevr. dr. C.E. Oenema- Mostert	Personen met beperkingen 1: de analyse van het probleem PABA5232 OPB: Evidence based inter- vention 1 PABA5334 Practicum OPB PABA5373	c.e.oenema- mostert@rug.nl

Schakelprogramma Orthopedagogiek

dhr. S. van Oijen	Gedrags- en opvoedingsproblemen 2 PABA5344	
mevr. A. Overwijk MSc	Kwaliteit en effectiviteit van de jeugdzorg PABA5345	overwijk.annelies@gmail.com
dhr. drs. B.G. Poolman	Leer- en onderwijsproblemen 1 PABA5251 Diagnostiek en interventie: leerproblemen 1 PABA5351 Diagnostiek en interventie leerproblemen 2 PABA5352	b.g.poolman@rug.nl
mevr. dr. T. Roggen	Inleiding orthopedagogiek PABAp027 Gedrags- en opvoedingsproblemen 1 PABA5243 Diagnostiek en behandeling PABA5212 Practicum Jeugdzorg PABA5373	t.roggen@rug.nl
mevr. drs. A.C.M. van Roy	Methodologie PABAp030 Grondslagen van onderzoek PABA2061A Diagnostiek en interventie leerproblemen 2 PABA5352	a.c.m.van.roy@rug.nl mariekevanroy@hotmail.com

4.5 Vakken eerste schakeljaar

Wiskunde

<i>Docent:</i>	E. van Dulmen
<i>Inhoud:</i>	Vorbereiding op het gebruik van wiskunde zoals dat bij de voortgezette studie aan de orde komt, voornamelijk in de vakken Statistiek en Methodologie. De algebrastof voor HAVO/VWO staat hierbij centraal. Behandeld zullen onder meer worden: getallen, bewerkingen, vergelijkingen, functies en grafieken, ontbinden in factoren, etc.
<i>ECTS:</i>	-
<i>Onderwijsvorm:</i>	Er ligt een groot accent op zelfstudie. In de colleges worden de gemaakte opgaven plenair besproken.
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen
<i>Literatuur:</i>	Franken, W.M. & Bouts, R.A. (2002). <i>Wiskunde voor statistiek</i> . ISBN 9789062833177. (€ 16,50) N.B. Voor het eerste college dient het eerste hoofdstuk te worden bestudeerd.

Statistiek 1

PABAP028

Docent:

drs. J. Kramer

Inhoud:

Statistiek 1 behandelt een aantal onderwerpen van de beschrijvende statistiek en de kansrekening. De onderwerpen die aan de orde komen zijn onder andere: het meten van eigenschappen, verdelingen van variabelen en hun grafische voorstellingen, centrum- en spreidingsmaten, het transformeren van scores, coëfficiënten voor de samenhang tussen twee variabelen, enkelvoudige lineaire regressie, de binomiale verdeling, SPSS en de beginselen van de kansrekening die van belang zijn voor de toegepaste statistiek binnen de sociale wetenschappen.

ECTS:

5

Onderwijsvorm:

hoorcollege, practicum, zelfstudie

Toetsvorm:

schriftelijk tentamen (meerkeuze)

Literatuur:

1. Moore, D.S., McCabe, G.P., & Craig, B.A. (2011), *Introduction to the practice of statistics* (7th Edition), New York: W.H. Freeman and Company. € 75,00
2. Timmerman, M.E., Krimpen-Stoop, E.M.L.A. van, Kiers, H.A.L. & Hoekstra, R., *Syllabus Statistiek 1*

Opmerkingen:

Aanwezigheid verplicht!

De stof voor het tentamen Statistiek 1 bestaat uit de hoofdstukken 1, 2, 3, 4 en 5 van "Introduction to the practice of statistics". De Syllabus Statistiek 1 bevat extra literatuur en de opdrachten voor het verplichte wekelijkse practicum.

Statistiek 2

PABAP029

Docent:

drs. J. Kramer

Inhoud:

Statistiek 2 volgt na Statistiek 1 en behandelt een aantal onderwerpen uit de inferentiële statistiek. De volgende onderwerpen komen aan de orde: kansverdelingen, steekproefverdelingen, schatten, betrouwbaarheidsintervallen en toetsen. Ook wordt de F-procedure en de Chi-kwadraatprocedure behandeld. In het verplichte practicum wordt gewerkt met SPSS.

ECTS:

5

Onderwijsvorm:

hoorcollege, werkcollege

Toetsvorm:

schriftelijk tentamen (meerkeuze)

Literatuur:

1. Moore, D.S., McCabe, G.P., & Craig, B.A. (2011), *Introduction to the practice of statistics* (7th Edition), New York: W.H. Freeman and Company. €75,00 (al in bezit)
2. Timmerman, M.E., Krimpen-Stoop, E.M.L.A. van, Kiers, H.A.L. & Hoekstra, R., *Syllabus Statistiek 2*

Opmerkingen:

Aanwezigheid verplicht!

De stof voor het tentamen Statistiek 2 beslaat de hoofdstukken 5, 6, 7, 8 en 9 van "Introduction to the practice of statistics". De Syllabus Statistiek 2 bevat extra literatuur en de opdrachten voor het verplichte practicum.

Methodologie	PABAP030
<i>Docent:</i>	drs. A.C.M. van Roy
<i>Doel:</i>	De student heeft theoretische kennis van de basismethoden van kwantitatief onderzoek en kan een eenvoudig kleinschalig kwantitatief onderzoek opzetten, uitvoeren en hierover rapporteren.
<i>Inhoud:</i>	<p>In methodologie I komen de alle aspecten aan bod die belangrijk zijn bij het opzetten en uitvoeren van kwantitatief empirisch onderzoek binnen de sociale wetenschappen. Aan de orde komen onder meer probleem- en doelstelling, onderzoeksvraag, conceptueel model, typen van kwantitatief onderzoek, onderzoeksontwerp, onderzoekspopulatie, steekproeftrekking, vormen van dataverzamelen en wetenschappelijk rapportage van de bevindingen.</p> <p>Het vak bestaat uit hoorcolleges en een praktijkopdracht. In de hoorcolleges worden de belangrijkste theoretische aspecten kwantitatief onderzoek besproken en toegelicht met praktijkvoorbeelden. In de praktijkopdracht gaan de studenten in kleine groepjes op basis van een probleemstelling zelf een eenvoudig kwantitatief onderzoek opzetten en uitvoeren en hierover op een wetenschappelijke manier verslagleggen.</p>
<i>ECTS:</i>	4
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege en praktische oefening
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze).
<i>Literatuur:</i>	Baarda, D.B., & Goede, M.P.M. de (2001). <i>Basisboek Methoden en Technieken. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek.</i> (4e dr. of hoger) Groningen: Wolters-Noordhoff, 397 p. (ISBN 9789020733150). €50,00.
<i>Opmerkingen:</i>	<p>Het tentamen gaat over de Hoofdstukken 1 t/m 9 van Baarda en de Goede en de behandelde stof tijdens de hoorcolleges. Hoofdstuk 2 zal niet worden behandeld tijdens de hoorcolleges maar komt wel terug bij de praktijkopdracht.</p> <p>Het tentamen zal bestaan uit deels kennisvragen en deels inzichtvragen. Het is een combinatie van meerkeuze en essay vragen. Voor zowel het tentamen als de praktijkopdracht moet een voldoende worden gehaald om het vak methodologie 1 met voldoende resultaat te kunnen afsluiten.</p>

Vakken eerste schakeljaar Orthopedagogiek

APA- en bibliotheekpracticum

<i>Docent:</i>	drs. A.J. Dijkstra en R.E. Huisinga MSc
<i>Inhoud:</i>	Studenten analyseren een wetenschappelijk artikel. Ze krijgen instructie in het gebruik van de universitaire bibliotheek, de verschillende online catalogi en de toepassing van de (APA-)regels voor het verwijzen naar literatuur. Studenten schrijven een inleiding voor een (fictief) onderzoeksrapport, waarin zij op correcte wijze wetenschappelijke literatuur verwerken.
<i>ECTS:</i>	2
	Onderverdeling en studiebelasting in uren:
	- contacturen 10 uur
	- practicum 1: bibliotheek 2 uur
	- practicum 2: referaat 40 uur
	- zelfstudie 4 uur
<i>Onderwijsvorm:</i>	Hoor- en werkcolleges, bibliotheekinstructie.
<i>Toetsvorm:</i>	Analyse-opdracht en schrijfopdracht (inleiding)
<i>Literatuur:</i>	Dijkstra, A.J. (2012) <i>Verwijswijzer: onderzoeksrapportage en bronvermelding volgens de APA-richtlijnen</i> . Groningen: Antharis. 134 p. ISBN 978 90 818838 01 €13,95

Vakken eerste schakeljaar Orthopedagogiek

Inleiding orthopedagogiek	PABAP027
<i>Docent:</i>	dr. T. Roggen m.m.v. gastdocenten
<i>Doel:</i>	Het belangrijkste doel van deze inleiding is dat de student een overzicht krijgt van het vakgebied van de orthopedagogiek en vertrouwd raakt met de thema's die in de verdere opleiding worden uitgebouwd.
<i>Inhoud:</i>	<p>In deze inleiding besteden we uitgebreid aandacht aan:</p> <ul style="list-style-type: none">- de positie van de orthopedagogiek in ons taalgebied,- een aantal opvallende problemen bij kinderen en jongeren die een zware opgave vormen voor hun opvoeders (zoals: delinquent gedrag, verstandelijke beperking, dyslexie en dyscalculie, autisme, zintuiglijke beperking),- de wijze waarop het diagnostisch proces verloopt,- de wetenschappelijk onderbouwde aanpak van de problemen,- de rol van de opvoeders (ouders, leerkrachten, groepsleiders) in het hulpverleningsproces. <p>Bij deze onderwerpen speelt de wetenschappelijke verantwoording een belangrijke rol. In hun dagelijks werk maken orthopedagogen gebruik van wetenschappelijke theorieën en van resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Met andere woorden: hun werk is gebaseerd op deugdelijke kennis. Ook ethische vragen komen daarbij aan bod. Theorie en onderzoek ondersteunen de praktijk. Orthopedagogiek is een praktische wetenschap.</p>
<i>ECTS:</i>	9
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, opdracht
<i>Toetsvorm:</i>	Zelfstudie: literatuur, tentamen schriftelijk tentamen (meerkeuze), schriftelijke opdrachten
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. De Bruyn, E.J.J., Ruijsenaars, A.J.J.M., Pameijer, N.K., & Van Aarle, E.J.M. (2003), <i>De diagnostische cyclus. Een praktijkleer</i>. Leuven/Voorburg: Acco (275 pp.) Te bestuderen: deel 1, p. 15-49 (35 pp.) (ISBN: 9789033452987), € 32,102. Grietens, H., Vanderfaellie, J., Hellinckx, W., & Ruijsenaars, W. (red)(2005), <i>Handboek orthopedagogische hulpverlening 1. Een orthopedagogisch perspectief op kinderen en jongeren met problemen</i>. Leuven/Voorburg: Acco. (425 pp.) (ISBN: 9789033459788), € 32,00

Vakken eerste schakeljaar Orthopedagogiek

3. A.J.J.M. Ruijssenaars, P.M. van den Bergh & J.M.L. van Drenth (2012, geheel herziene druk), *Orthopedagogiek - ontwikkelingen, theorieën en modellen*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant. (273 pp.) (ISBN: 978-90-441-2895-6), € 30,00

Opmerkingen:

Zowel opdracht als tentamen dienen voldoende te zijn om het vak af te kunnen sluiten. De collegestof behoort bij de tentamenliteratuur.

Personen met beperkingen 1: de analyse van het probleem	PABA5232
<i>Docent:</i>	dr. C.E. Oenema-Mostert en gastdocenten
<i>Doel:</i>	Het doel van dit vak is zicht krijgen op de factoren die de problemen in de opvoedingssituatie van personen met beperkingen sturen in specifieke situaties. Deze specifieke situaties zijn o.a. de opvoeding en ondersteuning van personen met verstandelijke beperkingen, personen met lichamelijke beperkingen en personen met zintuiglijke beperkingen.
<i>Inhoud:</i>	De relevante begrippen, modellen en theorieën worden in dit vak toelicht in relatie tot de beschrijving van het probleem van het opvoeden en ondersteunen van een persoon met een beperking. De theoretische analyse wordt ondersteund met een practicum om de verbinding tussen theorie en praktijk inzichtelijk te maken.
<i>ECTS:</i>	6
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, practicum, zelfstudie
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze), schriftelijke opdrachten
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Artikelen: zie opgave via Digitale Leeromgeving of Nestor.</i>2. Batshaw, M.L. (2007), <i>Children with disabilities</i>. Baltimore: Brookes Publishing Co. Hfdst. 11, 12, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 28, 29, 30 (150 p.). ISBN: 9781557668585, €50,00.3. Dykens, E.M., Hodapp, R.M. & Finucan, B.M. (2000), <i>Genetics and Mental Retardation syndromes: A new look at Behavior and Interventions</i>. Hfst 1,2,3 en 7 (119 p). ISBN: 1-55766-471-4, € 43,804. Kraijer, D.W. (2006). <i>Handboek psychodiagnostiek en beperkte begaafdheid</i>. Amsterdam: Harcourt (p. 17-56). ISBN: 9789026517754, € 34,605. Schonhoff, J.P. & Meissels, S.J. (Eds) (2000), <i>Handbook of Early Childhood Intervention</i>. New York: Cambridge University Press. Hfdst. 11 t/m 13 (103 p.) ISBN: 9780521585736, €55,00.6. Vlaskamp, C., Maes, B. & Penne, A. (Eds) (2011), <i>Ondersteuning van mensen met meervoudige beperkingen. Handvatten voor een kwaliteitsvol leven</i>. Leuven: Acco. (onder voorbehoud) (ISBN: 9789033482045), €30,00

Vakken eerste schakeljaar Orthopedagogiek

Opmerkingen: De organisatie en de beoordeling van het practicum wordt via de Digitale Leeromgeving of Nestor bekend gemaakt. De voorgeschreven boeken worden gedurende meerdere jaren voor meerdere vakken gebruikt.

Leer- en onderwijsproblemen 1 **PABA5251**

Docent: dr. E. van den Bosch, drs. B. Poolman, D. Janson, J. van der Mark

Doel: Studenten zullen zich in dit vak theoretische kennis eigen maken met betrekking tot leerproblemen in het algemeen en over (problemen met) technisch en begrijpend lezen, spelling, stellen en rekenen in het bijzonder.

Inhoud: Deze cursus heeft als thema "Leerling en leerproces". Recente theorieën over normale en afwijkende ontwikkeling in de diverse leerdomeinen worden gepresenteerd. Aansluitend wordt ingegaan op protocollen (en bijbehorend testinstrumentarium) die op school en in de gezondheidszorg gebruikelijk zijn geworden om de leerstoornissen dyslexie, dysorthografie en dyscalculie te diagnosticeren en te behandelen.

ECTS: 6

Onderwijsvorm: hoorcollege, zelfstudie

Toetsvorm: schriftelijk tentamen (meerkeuze)

Literatuur:

1. Actuele artikelen, zie Nestor/ of DLO
2. Struiksma, A.J.C., Leij, A. van der & J.P.M. Vieijra, *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen*. (2009, hst 1 t/m 4, 48 pag.) Dit boek wordt ook voorgeschreven voor PABA5351. (ISBN: 978-90-8659-289-0), € 17,50
3. *Klapper: Leer- en onderwijsproblemen 1: lezen, spellen, stellen en rekenen*. (samen met actuele artikelen max. 500 pp.), € 30,00
4. Fletcher, J.M., Reid Lyon, G., Fuchs, L.S. & Barnes, M.A. (2007). *Learning disabilities. From identification tot intervention*. New York: The Guilford Press. (2006, hst 2,3,9, 79 pag.) Dit boek wordt ook voorgeschreven voor PABA5351. (ISBN: 978-1-59385-370-9), € 35,00
5. Wentink, H., Verhoeven, L. & Druenen, M. van, *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 en 2*. (2010, hst 1t/m 5, 72 pag.) (ISBN: 978-90-8146-135-1), € 34,95

Gedrags- en opvoedingsproblemen 1	PABA5243
<i>Docent:</i>	dr. T. Roggen, m.m.v. dr. J.Y. Drost en dr. A.M.N. Huyghen
<i>Doel:</i>	Het eerste doel van dit vak is de kennisname van wetenschappelijke begrippen en definities bij gedrags- en opvoedingsproblemen en de wijze waarop deze in de praktijk worden gebruikt om opvoedingsproblemen op te lossen. Het tweede doel is de nadere kennisname van de structuur en de doelgroepen van de jeugdzorg in Nederland.
<i>Inhoud:</i>	Centraal staat de wijze waarop de onder de doelstelling genoemde begrippen en definities tot stand komen en in de diagnostiek worden gebruikt teneinde een bijdrage te leveren aan de oplossing van deze problemen.
<i>ECTS:</i>	6
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, opdracht
<i>Toetsvorm:</i>	opdracht, schriftelijk tentamen met open vragen en meerkeuzevragen
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Hermanns, J., Van Nijnatten, C., Verheij, F., & Reuling, M. (Eds.) (2005), <i>Handboek jeugdzorg deel 1. Stromingen en specifieke doelgroepen m.u.v. deel A en hfdst 7,14,16,19,25 en 26</i>. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. 340 p. (ISBN: 9789031346400), € 54,952. Montfoort, A.J. van, Tilanus, C.P.G. (2012), <i>Jeugdzorg & jeugdbeleid</i>. Amsterdam: SWP. 200 p. (ISBN: 9789088502248), € 22,903. <i>Nader op te geven titel(s)</i>
<i>Opmerkingen:</i>	Meer informatie over de opdracht verschijnt tzt op de DLO. Tentamen en opdracht moeten beide voldoende zijn om het vak af te kunnen ronden.

Ontwikkelingspsychologie in relatie tot opvoeding	PABA2050
<i>Docent:</i>	drs. A. Ensing
<i>Doel:</i>	Het opdoen van basiskennis over de ontwikkeling in verschillende ontwikkelingspsychologische domeinen en het belang daarvan voor de bestudering van vraagstukken in relatie tot opvoeding.
<i>Inhoud:</i>	In deze cursus wordt ingegaan op verschillende domeinen van ontwikkeling, zoals motoriek, perceptie, cognitie en taal, en de emotionele, sociale en morele ontwikkeling. Verschillende theoretische en methodologische benaderingen voor de bestudering van ontwikkeling komen daarbij aan de orde. In deze cursus wordt de aandacht gericht op de periode van de geboorte tot aan de middelbare leeftijd.
<i>ECTS:</i>	5
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, zelfstudie
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (meerkeuze)
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Artikelen en internetpublicaties. Zie Digitale Leeromgeving of Nestor.</i>2. Belsky, J. (2010), <i>Experiencing the lifespan, 2e editie</i> (H1 t/m H12). ISBN 9781429219501

Psychopathologie kind en jeugdige	PABA5272
<i>Docent:</i>	drs. P. Bolhuis
<i>Doel:</i>	De cursus heeft als doelstelling studenten voldoende basale kennis van kinderpsychiatrische beelden te geven. Daarnaast wordt er veel aandacht besteed aan het verschil tussen normale variatie enerzijds en psychiatrische stoornissen anderzijds.
<i>Inhoud:</i>	In deze collegecyclus wordt ingegaan op psychiatrische beelden bij kinderen en jeugdigen. Globaal zullen behandelmogelijkheden aan de orde komen. In de colleges wordt de te bestuderen stof besproken, uitgediept, geïllustreerd en aangevuld met actuele onderzoeksgegevens.
<i>ECTS:</i>	6
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, zelfstudie
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (meerkeuze)
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Nader op te geven actuele artikelen.</i>2. Delfos, M.F. (2009), <i>Ontwikkelingspsychopathologie: Stoornissen en belemmeringen</i>. (ISBN: 978b90 265 2219 2), €30,903. Batstra, L. (2012). <i>Hoe voorkom je ADHD? Door de diagnose niet te stellen</i>. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds. ISBN 978 90 5712 344 3, €16,95

Diagnostiek en behandeling

PABA5212

Docent: dr. T. Roggen en dr. L.W.H. Bakker

Doel: Orthopedagogen hebben in hun beroepsuitoefening veelvuldig te maken met het oplossen van (opvoedings)problemen. In grote lijnen zijn daarin twee delen te onderscheiden: het doorgronden van een probleem ('diagnostiek') en het kiezen van de beste interventie ('behandeling'). In dit vak komen beide thema's aan bod: diagnostiek en behandeling, deel A met het accent op diagnostiek en deel B met het accent op behandelingsplanning. Tevens wordt aan het slot van deel B aandacht besteed aan kritische reflectie op het gehele hulpverleningsproces.

Inhoud: Als basismodel voor de diagnostiek wordt uitgegaan van het model van de diagnostische cyclus dat op verschillende momenten in de opleiding aan bod komt. Het model vertoont gelijkenis met algemene modellen die het oplossen van problemen beschrijven: een gedegen analyse van het probleem wordt gevolgd door het zoeken naar verklaringen die op hun geldigheid kunnen worden getoetst. Afhankelijk van de uitslag daarvan is de best passende oplossing te zoeken en vervolgens uit te proberen. Aan elke stap zijn voorwaarden te stellen die de kans op het maken van fouten verkleinen.

Als basismodel voor de behandeling wordt uitgegaan van de cyclus van planmatig handelen, waarin doordacht en doelgericht handelen en geregelde reflectie centraal staan..

Reflectie op hulpverlening dient systematisch en kritisch te worden uitgevoerd. Er wordt ingegaan op enkele actuele reflectiemodellen en kritisch-reflexieve protocollen die van toepassing zijn op de orthopedagogische praktijk.

ECTS:

6

Onderwijsvorm:

hoorcolleges, opdrachten

Er worden in de collegeperiodes opdrachten gemaakt waarin respectievelijk de stappen uit de diagnostische cyclus, het opstellen van SMART behandeldoelen en de cyclische reflectie moeten worden toegepast op een herkenbaar orthopedagogisch probleem (selectie uit casuïstiek).

Vakken eerste schakeljaar Orthopedagogiek

- Toetsvorm:** Twee schriftelijk tentamens (meerkeuze), twee schriftelijke opdrachten. De tentamens (over deel a en b) moeten elk met een voldoende worden afgesloten. De opdrachten bij deel a en b worden met een cijfer beoordeeld en moeten ook met een voldoende worden afgesloten. Over alle tentamens en opdrachten wordt een totaalcijfer berekend.
- Literatuur:**
1. Bruyn, E.J.J. de, Ruijsenaars, A.J.J.M., Pameijer, N.K., & Aarle, E.J.M. van (2003), Deel A: *De diagnostische cyclus. Een praktijkleer*. Leuven/Voorburg: Acco. (275 pp.) Het boek komt op verschillende plaatsen in de opleiding aan bod!, ISBN 9789033452987 € 32,10
 2. Nader op te geven hoofdstukken uit: Lang, G. & Van der Molen, H.T. (2003), *Psychologische gespreksvoering: Een basis voor hulpverlening*, € 29,90
 3. Yperen, T. van & Veerman, J.W. (2008), Deel B: H14+H15 uit *Zicht op effectiviteit. Handboek praktijkgestuurd effectonderzoek in Jeugdzorg*. Delft: Eburon. Titel wordt tevens voor PABA5345 gebruikt. (ISBN: 9789059722521), € 29,90
 4. Yperen, T. van & Van der Steege, M. (2006), Deel B: *Voor het goede doel. Werken met hulpverleningsdoelen in de jeugdzorg*. Utrecht: NIZW Jeugd. (110 p.), ISBN 9789085600343 € 16,90
 5. Nader op te geven of te downloaden artikelen
- Opmerkingen:** Deel A: 3 colleges van 3 uur, waarin de diagnostische cyclus wordt behandeld.
- Deel B: 3 colleges van 3 uur, waarin het planmatig (be)handelen en kritische reflectie worden behandeld.
- Hand-outs en artikelen behoren ook tot de tentamenstof. Drie boeken worden tijdens verschillende cursussen in de opleiding gebruikt.

4.6 Vakken tweede schakeljaar

Diagnostische vaardigheden	PABA5311
<i>Docent:</i>	dr. L.W.H. Bakker
<i>Doel:</i>	Aan het eind van deze cursus zou een student moeten beschikken over een startbekwaamheid om in zijn of haar stageplaats aan de slag te kunnen. Dit betekent dat hij/zij inzicht heeft in het diagnostische proces (diagnostische cyclus) en het gebruik van testen en observaties hierbij.
<i>Inhoud:</i>	In dit vak zal enige theorie worden gepresenteerd rond observatie, tests en rapportage (hoorcolleges), waarna deze vaardigheden worden getraind in werkcolleges en naderhand in de vorm van opdrachten worden uitgewerkt. Dit vak is een vervolg op de diagnostische vaardigheden in het 2 ^e jaar en poogt meer een praktische inslag te geven. Naast het inzicht wordt de student in staat gesteld om met een dwarsdoorsnede van de testen te oefenen, zodat ook de eigen testvaardigheid verbeterd wordt. Aan het einde van het blok mag de student kiezen uit een serie gastdocenten, die nog een specifieke training van een test(groep) verzorgen.
<i>ECTS:</i>	7
<i>Onderwijsvorm:</i>	werkcollege hoor-, en werk- en zelfstudie
<i>Toetsvorm:</i>	opdrachten Er zijn drie opdrachten: een workshop, observatieopdracht en een casusopdracht. Het cijfer voor de observatieopdracht telt voor een derde en het cijfer voor de casusopdracht voor twee derde mee in het eindcijfer van dit vak. Voor beide opdrachten afzonderlijk moet ten minste een 5,5 gehaald worden.
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Mechan, M.L., Cowley, K.S., Finch, N.L., et al. (2004). <i>Brief history of systematic observation of classrooms</i>. In: /Special Strategies Observation System-Revised: A useful tool for educational research and evaluation/. Charleston: AEL (p2-13). (ISBN: internet)2. De Bruyn, E.J.J., Ruijsenaars, A.J.J.M., Pameijer, N.K., & Van Aarle, E.J.M. (2003), <i>De diagnostische cyclus. Een praktijkleer. Leuven/Voorburg: Acco. (275 pp.)</i> (ISBN: reeds in bezit), € 32,50

Vakken tweede schakeljaar Orthopedagogiek

3. Kievit, Th., Tak, J.A. & Bosch, J.D. (2008), *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen*. Utrecht: De Tijdstroom. Hoofdstukken 4 t/m 12, 16, 18 t/m 20. (ISBN: 9789058980328), € 56,00.

Opmerkingen: Er geldt een aanwezigheidsverplichting van 80% bij de hoor- en werkcolleges van beide onderdelen afzonderlijk, terwijl aanwezigheid op de eigen workshopdag verplicht is. Het boek van Kievit c.s. (2008) is een standaardwerk en komt op meerdere plaatsen in de opleiding terug.

Neuropsychologie

PABA5372

Docent:

prof. dr. J.J. van der Meere

Doel:

Na afloop van het vak neuropsychologie kan de student:

- a) ontwikkelingen op het gebied van de hedendaagse neuropsychologie, haar achtergronden, geschiedenis en onderzoeksmethoden weergeven
- b) aangeven hoe het zenuwstelsel is georganiseerd en functioneert
- c) de ontwikkeling van de hersenen uitleggen
- d) benoemen wat plasticiteit van de hersenen inhoudt
- e) een relatie leggen tussen (bepaalde delen van de) hersenen en gedrag bij een normale en een afwijkende ontwikkeling
- f) een verband leggen tussen hogere functies als leren, geheugen, aandacht, bewustzijn, emoties en het functioneren van de hersenen
- g) relaties herkennen tussen afwijkingen in het zenuwstelsel en ontwikkelingsstoornissen, psychiatrische stoornissen en neurologische aandoeningen.

Inhoud:

In deze cursus staat de relatie tussen hersenen en gedrag centraal. Er wordt een overzicht gegeven van de hedendaagse neuropsychologie en haar achtergronden, geschiedenis en onderzoeksmethoden.

Vanuit anatomisch, fysiologisch en farmacologisch oogpunt wordt aandacht besteed aan de organisatie van het zenuwstelsel en de structuur, functies en ontwikkeling van de hersenen. Hogere (cognitieve) functies als leren, geheugen, aandacht, bewustzijn en emoties komen aan de orde. Verder wordt er ingegaan op de plasticiteit van de hersenen. Naast aandacht voor de normale ontwikkeling is er aandacht voor de problematiek van ontwikkelingsstoornissen, psychiatrische en neurologische aandoeningen en de implicaties die deze stoornissen hebben voor neuropsychologische diagnostiek en behandeling.

ECTS:

5

Onderwijsvorm:

hoorcollege, zelfstudie

Toetsvorm:

schriftelijk tentamen (meerkeuze)

Literatuur:

V. Anderson, E. Northam, J. Hendy, and J. Wrennall. (2002). *Developmental neuropsychology. A clinical approach. Brain damage, behaviour and cognition series*. Psychology press.

Statistiek 3

PABA3065

Docent:

dr. R. Hoekstra

Inhoud:

In de colleges worden een aantal gangbare statistische modellen & technieken behandeld, die voor het lezen van sociaal wetenschappelijke onderzoeksliteratuur en voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek van belang zijn. Aan de orde komen:

- Enkelvoudige & multiple regressieanalyse.
- Een- en tweeweg ANOVA, en covariantieanalyse.
- Logistische regressie.
- Nonparametrische statistiek.

Daarnaast zijn er verplichte practica waarin de behandelde methoden worden toegepast. Hierbij zal gebruik gemaakt worden van het statistisch computerprogramma SPSS.

ECTS:

4

Onderwijsvorm:

Hoorcollege, practicum, zelfstudie

Toetsvorm:

schriftelijk tentamen (deels multiple choice en deels open vragen)

Literatuur:

1. Moore, D.S., McCabe, G.P. & Craig, B.A. (2011), *Introduction to the practice of statistics* (7th ed.), New York: W.H. Freeman and Company. Hoofdstukken 9 t/m 13. €75.00 (al in bezit)
2. Syllabus met o.a. opdrachten & collegestof.

Opmerkingen:

Aanwezigheid verplicht!

Vakken tweede schakeljaar Orthopedagogiek

Schakelwerkstuk

<i>Docent:</i>	L. Greveling MSc
<i>Doel:</i>	De cursus bereidt de studenten voor op het schrijven op wetenschappelijk niveau. De studenten leren een onderzoek op te zetten en uit te voeren. De studenten rapporteren de resultaten van het onderzoek in een onderzoeksverslag en presenteren de resultaten aan medestudenten.
<i>Inhoud:</i>	Studenten schrijven een onderzoeksverslag, gebaseerd op onderzoeksmateriaal dat zij zelf verzamelen door middel van kwalitatieve en/of kwantitatieve onderzoeksmethoden. De resultaten daarvan worden (deels) verwerkt met SPSS. Zowel het onderzoek, als het schrijven van het onderzoeksverslag worden uitgevoerd in subgroepen. De vraagstelling van het uit te voeren onderzoek moet liggen binnen een thema op het gebied van de (ortho)pedagogiek. Een voortgezet bibliotheekpracticum, een Refworks-practicum en een SPSS-practicum zijn onderdeel van de cursus en zijn bedoeld ter ondersteuning van het onderzoeksproces.
<i>ECTS:</i>	6
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, werkcollege
<i>Toetsvorm:</i>	Onderzoeksverslag en presentatie

Methoden en technieken van onderzoek	PABA2062A
<i>Docent:</i>	dr. N. Ding
<i>Doel:</i>	Verdiepen van kennis en inzicht in methoden en technieken van empirisch onderzoek.
<i>Inhoud:</i>	<p>In dit onderdeel wordt gestreefd naar verdieping van de kennis van en het verwerven van basisvaardigheden in belangrijke onderzoeksstrategieën, waarbij onderscheid kan worden gemaakt in experimenteel- en niet-experimenteel onderzoek en onderscheid naar setting. De navolgende onderwerpen zullen aan bod komen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Waarnemen van gedrag: naturalistische observatie, case studies en systematische observatie.• Surveyonderzoek: opstellen van vragenlijsten & interviews, steekproeftechnieken, nonresponse.• Experimenteel en quasi-experimenteel onderzoek: voor- en nadelen; opzet & uitvoering.
<i>ECTS:</i>	3
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze)
<i>Literatuur:</i>	Fraenkel, J.R. & Wallen, N.E. (2009), <i>How to design and evaluate research in education - International edition</i> . (7 th edition). New York: McGraw Hill. (ISBN 978-0-07-128792)

Vakken tweede schakeljaar Orthopedagogiek

Grondslagen van onderzoek	PABAP2061A
<i>Docent:</i>	drs. A.C.M. van Roy
<i>Doel:</i>	Behalen van kennis en inzicht in de grondslagen van empirisch wetenschappelijk onderzoek.
<i>Inhoud:</i>	In de colleges worden de belangrijkste termen en ideeën van de empirische methodologie behandeld aan de hand van de empirische cyclus van A.D. de Groot. Vervolgens worden – op inleidend niveau – methoden en technieken van (ortho)pedagogisch en onderwijskundig interventieonderzoek behandeld.
<i>ECTS:</i>	3
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, zelfstudie
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze)
<i>Literatuur:</i>	Loon, D. van, Meulen, B.F. van der & Minnaert, A.E.M.G. (2011), <i>Effectonderzoek in de gedragswetenschappen. Methodologische moeilijkheden en mogelijkheden</i> . Den Haag: Boom Lemma. (ISBN 978-90-5931-660-7) €37,00.

Testtheorie	PABA2064A
<i>Docent:</i>	drs. S.R. Fleurke
<i>Doel:</i>	Het doel is studenten kennis en vaardigheid op het terrein van testconstructie en testgebruik te leren. De cursus gaat in op het maken van een test, het met behulp van SPSS analyseren van een test en de situatie waarin een test ingezet kan worden.
<i>Inhoud:</i>	Centrale begrippen zijn testkenmerken, betrouwbaarheid, validiteit en beslissen.
<i>ECTS:</i>	4
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, praktische oefening
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (meerkeuze), schriftelijk opdrachten
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Klapper en powerpoint.2. Drenth, P.J.D. & Sijtsma, K. (2006), <i>Testtheorie: inleiding in de theorie van de psychologische test en zijn toepassingen</i>. (4^e dr.). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. Hieruit hoofdstukken 2 t/m 9. p. 435. (ISBN 90-313-4747-7) €67,00.
<i>Opmerkingen:</i>	Het eindcijfer is gebaseerd op het gewogen gemiddelde van het tentamencijfer (2x) en het cijfer voor de groepsopdracht (1x). De groepsopdracht moet voor het eerste tentamen worden ingeleverd.

Verdiepingsminor (kiezen 2 van 3)

Opvoeden van personen met beperkingen (OPB)

OPB: Evidence based intervention 1

PABA5334

- Docent:* dr. C.E. Oenema-Mostert
- Ingangseisen:* Organisatie wordt bekend gemaakt via de Digitale Leeromgeving of Nestor.
De theoretische handleiding van het Portage Programma en de Vaardighedenlijst-Revised Portage moet schriftelijk besteld worden via het secretariaat Orthopedagogiek en kan op de dag van het eerste college bij het secretariaat Orthopedagogiek worden afgehaald. De handleiding wordt al tijdens het eerste college gebruikt.
- Inhoud:* In dit vak worden een aantal interventieprogramma's voor gezinnen met jonge kinderen gepresenteerd. Het Portage Programma Nederland wordt (als voorbeeld voor evidence based intervention) nader uitgewerkt wat betreft de werkwijze aan de hand van opdrachten. Een korte praktijkoefening in een gezin uit de eigen kennissenkring (met een kind van 0-6 jaar) en een afsluitende rapportage vormt een onderdeel van het OPB-deel in het minor practicum.
- ECTS:* 5
- Onderwijsvorm:* hoorcollege, werkcollege en zelfstudie
- Toetsvorm:* schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze)
- Literatuur:*
1. *Artikelen en internet-publicaties: via Nestor*
 2. Shonkhoff, J.P. & Meisels, S., *Handbook of Early Childhood Intervention. hfst 3,4,5,6,9,10,22,24,27,28 (pp.234) (al in bezit) (ISBN: 9780521585736), € 50,00*
 3. Hoekstra, A.T., Oenema-Mostert, C.E., Van der Meulen, B.F., *Portage Programma, theoretische handleiding. (pp.150)*, € 53,00*
 4. Hoekstra, A.T.; Van der Meulen, B.F.; Oenema-Mostert, C.E.; Jansen, G.G.H.; & Smrkovsky, M., *Portage Programma Vaardighedenlijst-Revised**, € 10,00
- * Prijs studenteditie

Vakken tweede schakeljaar Orthopedagogiek

Opmerkingen: De voorgeschreven boeken worden gedurende meerdere jaren voor meerdere vakken gebruikt. Portage Programma, theoretische handleiding en de Vaardighedenlijst-Revised worden ook gebruikt voor het OPB-deel van het minor practicum.

OPB: Evidence based intervention 2	PABA5335
<i>Docent:</i>	A. ten Brug MSc (coördinator), drs. P. Mohr en N. Dorsman
<i>Inhoud:</i>	De relevante begrippen, modellen en theorieën aangereikt in PABA5232 worden gerelateerd aan algemene inzichten betreffende interventie (behandeling). Zij worden toegelicht aan de hand van toepassing van en onderzoek naar de effecten van behandeling in specifieke situaties. Deze specifieke situaties zijn o.a. de opvoeding en ondersteuning van personen met ernstige meervoudige beperkingen, personen met verstandelijke beperkingen en probleemgedrag en personen met zintuiglijke beperkingen.
<i>ECTS:</i>	8
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege 42 uur, zelfstudie 182 uur
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay), schriftelijk tentamen (meerkeuze)
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Batshaw, M.L. (2007), <i>Children with disabilities hfst 24 (pp.20). (al in bezit)</i> (ISBN: 978155768585), € 66,00.2. <i>De voorgeschreven artikelen worden via Nestor bekend gemaakt.</i>3. Vlaskamp, C. (2005), <i>Een programma van jezelf. Een Opvoedingsprogramma voor kinderen met zeer ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. (pp.127)</i> (ISBN: 9789023241256), € 24,75.4. Didden,R. (2003), <i>Gedragsanalyse en -therapie bij mensen met een verstandelijke beperking hfst 1,2,3 (pp.108)</i> (ISBN: 9789035226319), € 34,25.5. Dykens, E.M., Hodapp, R.M. & Finucane, B.M. (2000), <i>Genetics and Mental Retardation Syndromes hfst 4,5,8 (pp. 92)</i> (ISBN: 1-55766-471-4), € 43,80.6. Meas, B., Vlaskamp, C. & Penne, A. (2011), <i>Ondersteuning van mensen met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. Handvatten voor een kwaliteitsvol leven</i> (ISBN: 9789033482045), € 30,00
<i>Opmerkingen:</i>	De voorgeschreven boeken worden gedurende meerdere jaren voor meerder vakken gebruikt.

Vakken tweede schakeljaar Orthopedagogiek

OPB: practicum

Docent: dr. C.E. Oenema-Mostert

ECTS: 1

Onderwijsvorm: practicum

PABA5373

Leerproblemen

Diagnostiek en interventie leerproblemen 1

PABA5351

- Docent:* dr. E.J. van den Bosch, drs. B.G. Poolman
- Doel:* Studenten doen kennis en vaardigheid op m.b.t. diagnostiek van leerproblemen in het algemeen en van intelligentie-aspecten, lees- en spellingproblemen in het bijzonder, maar ook m.b.t. interventies in bovengenoemde gebieden, inclusief interventieonderzoek.
- Inhoud:* De cyclus van diagnostiek en interventie van leerproblemen in de praktijk van het onderwijs, maar ook het onderwerp 'intelligentie' wordt besproken voordat de problemen met technisch lezen en spelling aan de orde komen. In het afrondende college worden aan de hand van casus de samenhang tussen lees- en spellingproblemen en ook de relatie met intelligentie besproken.
- ECTS:* 7
- Onderwijsvorm:* hoorcollege, practicum, zelfstudie
- Toetsvorm:* schriftelijk tentamen (meerkeuze), opdrachten
Er zullen voor deelonderwerpen groepsopdrachten worden gegeven, maar het vak wordt getoetst met een schriftelijk meerkeuzetentamen.
- Literatuur:*
1. *Actuele artikelen (zie Nestor en/of DLO).*
 2. Struiksma, A.J.C., Leij, A. van der & Vieijra, J.P.M., *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen.* (2009, hst 5 en 6, 27 pag.) Dit boek wordt ook voorgeschreven voor PABA5251. (ISBN: 9053839240), € 17,50
 3. Verschueren, K. & Koomen, H., *Handboek Diagnostiek in de leerlingenbegeleiding.* (hstn 1, 3, 6, 7, 16 en 17 = 114 pag.) De meeste andere hstn uit dit boek worden behandeld in PABA5352. (ISBN: 9789044122152), € 29,00
 4. *Klapper Diagnostiek en interventie leerproblemen 1 (samen met actuele artikelen maximaal 400 pag.),* € 30,00
 5. Fletcher, J.M., Reid Lyon, G., Fuchs, L.S. & Barnes, M.A. (2007). , *Learning disabilities. From identification to intervention.* New York: The Guilford Press. (2006, hst 4, 5, 6, 8 en 10, 149 pag.) Dit boek wordt ook voorgeschreven voor PABA5251 en in PABA5352. (ISBN: 978-1-59385-370-9), € 35,00

6. Gijsel, M., Scheltinga, F., Druenen, M. van & Verhoeven, L., *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 3*. (2011, 184 pag.) (ISBN: 978-90-816528-1-0)

Diagnostiek en interventie leerproblemen 2 **PABA5352**

<i>Docent:</i>	drs. A.C.M. van Roy, drs. B.G. Poolman, J. van der Mark, D. Janson
<i>Doel:</i>	Kennis en vaardigheden opdoen van diagnostiek van rekenproblemen, problemen met begrijpend lezen en sociaal-emotionele problemen op school. Kennis opdoen van interventies in bovengenoemde gebieden, inclusief interventieonderzoek.
<i>Inhoud:</i>	Dit vak bestaat uit onderdelen over de diagnostiek en interventie van rekenproblemen en problemen met begrijpend lezen. Vervolgens komt het onderwerp ‘sociaal-emotionele problemen op school’ aan de orde en wordt de samenhang met leren en ontwikkeling besproken. In een afrondend werkcollege wordt aan de hand van de individueel uitgewerkte casus de samenhang tussen de drie deelonderwerpen besproken.
<i>ECTS:</i>	6
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege. In de laatste week van het blok wordt het verplichte twee uur durende werkcollege gehouden in kleine groepen, waarvoor van tevoren individueel een casusopdracht uitgewerkt en ingeleverd dient te worden.
<i>Toetsvorm:</i>	Schriftelijk tentamen (meerkeuze) Er zullen voor deelonderwerpen opdrachten worden gegeven die in groepen moeten worden uitgevoerd. Het vak wordt afgesloten met een schriftelijk tentamen, waarbij zowel Nederlandstalige als Engelstalige vragen geformuleerd zijn.
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Artikelen (zie Nestor en/of DLO).</i>2. Verschueren, K. & Koomen, H. (Red.), <i>Handboek Diagnostiek in de leerlingenbegeleiding. (hstn 8 t/m 10 en 12 t/m 14 = 89 pag.) De meeste andere hstn uit dit boek worden behandeld in Diagnostiek en interventie leerproblemen 1.</i> (ISBN: 9789044122152), €29,00
<i>Opmerkingen</i>	De Leerproblemen-praktijkweek (onderdeel van het Minorpracticum) sluit aan bij de vakken PABA5351 en PABA5352.

Vakken tweede schakeljaar Orthopedagogiek

Leerproblemen: practicum

PABA5373

Docent: dr. E.J. van den Bosch

ECTS: 1

Onderwijsvorm: practicum

Jeugdzorg

Gedrags- en opvoedingsproblemen 2

PABA5344

<i>Docent:</i>	dr. L.W.H. Bakker, dr. A.T. Harder, dhr. S. van Oijen, mevr. M. ter Huizen
<i>Doel:</i>	Kennisname van aard van orthopedagogische interventies in de verschillende werkvelden van Jeugdzorg: preventieve interventie, (intensieve) ambulante zorg, pleegzorg en residentiële zorg.
<i>Inhoud:</i>	Tijdens de hoorcolleges en de excursie wordt aandacht besteed aan empirische en theoretisch gefundeerde modellen van interventies in de werkvelden van de jeugdzorg.
<i>ECTS:</i>	7
<i>Onderwijsvorm:</i>	zelfstudie, excursie, hoorcollege Hoorcollege 28 uur; zelfstudie 164 uur; excursie 4 uur.
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay)
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Artikelen: zie Digitale Leeromgeving of Nestor</i>2. Grietens, H. (2011), <i>Kleine stemmen, grote verhalen!? Over pleegkinderen in orthopedagogisch onderzoek. Antwerpen/Apeldoorn: Garant. (aan te kopen bij Hans Knot)</i> (ISBN: 9789044128321), € 10,003. Ten Broeke, E., Korrelboom, K., & Verbaak, M. (2009), <i>Praktijkboek geïntegreerde cognitieve gedragstherapie. Protocollaire behandelingen op maat.</i> (ISBN: 9789046901335), € 49,504. Harder, A.T., Knorth, E.J., & Zandberg, Tj. (2006), <i>Residentiële jeugdzorg in beeld.</i> Amsterdam: SWP. (ISBN: 906665760X), € 24,905. Knorth, E.J., Grietens, H., & van Oijen, S. (Red.) (2012), <i>Weten door te meten in de pleegzorg. Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk, 51, 1-96 (special issue).</i> (aan te kopen bij Hans Knot), € 10,00

Kwaliteit en effectiviteit van de jeugdzorg	PABA5345
<i>Docent:</i>	A. Overwijk MSc
<i>Doel:</i>	De cursus beoogt inzicht en actuele kennis te bieden m.b.t. de vraag welke interventies voor jeugdigen met ernstige gedrags- en opvoedingsproblemen in het veld van de jeugdzorg werkzaam zijn, welke factoren van invloed zijn op de kwaliteit en effectiviteit van de orthopedagogische hulpverlening en welke manieren van onderzoek gefundeerde kennis leveren over de kwaliteit en effectiviteit van interventies. Doel is het rationeel gefundeerde beslissingen kunnen nemen over interventies in relatie tot problematiek.
<i>Inhoud:</i>	In colleges, werkcolleges en literatuurkeuze ligt de nadruk op evidence-based en practice-based modellen. In de colleges wordt o.a. aandacht geschonken aan zgn. good practices, algemeen- en specifiek werkzame factoren bij de behandeling van internaliserende en externaliserende gedragsproblemen. De keuze voor een interventie is doorgaans een afweging van voor- en tegenargumenten waarin het beoogde effect een groot gewicht moet hebben.
<i>ECTS:</i>	6
<i>Onderwijsvorm:</i>	hoorcollege, werkcollege, zelfstudie hoor- en werkcollege 20 uur; zelfstudie 148 uur
<i>Toetsvorm:</i>	schriftelijk tentamen (essay)
<i>Literatuur:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Artikelen: zie Digitale Leeromgeving of Nestor</i>2. Ten Broeke, E., Korrelboom, K., & Verbaak, M. (2009). <i>Praktijkboek geïntegreerde cognitieve gedragstherapie. Protocollaire behandelingen op maat. (reeds in bezit) (ISBN: 9789046901335)</i>3. Van Yperen, T., & Veerman, J.W. (2008). <i>Zicht op effectiviteit. Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg. Delft: Eburon. (reeds in bezit) (ISBN: 9789059722521)</i>

Jeugdzorg: practicum	PABA5373
<i>Docent:</i>	dr. T. Roggen m.m.v. gastdocenten
<i>Doel:</i>	Het ontwikkelen en trainen van orthopedagogische vaardigheden: het toepassen van methodieken, kunnen observeren en integreren, keuzes kunnen beargumenteren, ontwikkelen van kritische afstand en reflectie, werken aan zelfkennis, besef van normatieve professionalisering.
<i>Inhoud:</i>	Door een aantal praktijk-experts worden behandelmethoden uit de jeugdzorg gepresenteerd, waarna de studenten gelegenheid krijgen zelf te trainen met deze methoden door ze toe te passen op diverse casussen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan leidinggeven, een competentie waar veel gedragswetenschappers in verschillende functies voor komen te staan.
<i>ECTS:</i>	1
<i>Onderwijsvorm:</i>	Practicum, werkcolleges, opdrachten
<i>Toetsvorm:</i>	Volledige verplichte presentie, actieve participatie aan de casuïstiekopdrachten, voldoende voor de toetsopdracht (reflectieopdracht)
<i>Literatuur:</i>	De toetsopdracht wordt uitgereikt op de eerste collegeavond. Hierbij wordt ook opgegeven welke artikelen moeten worden gedownload.
<i>Opmerkingen:</i>	Als door overmacht een avond wordt gemist, wordt een vervangende opdracht uitgereikt.

5 REGELING EXAMINERING

Tijdvakken en frequentie tentamens

- 1 Voor de vakken die afgerond worden met een tentamen worden elk jaar twee tentamenkansen aangeboden;
- 2 Wanneer de student door aantoonbare overmacht of bijzondere omstandigheden een vak niet heeft kunnen afronden en de toelating tot de master in gevaar komt, kan de student bij de studiecoördinator een verzoek indienen voor een extra kans.

Funcatiebeperking en tentamens

- 3 Aan studenten met een functiestoornis wordt de gelegenheid geboden de tentamens op een zoveel mogelijk aan hun individuele handicap aangepaste wijze af te leggen. De studiecoördinator wint zo nodig deskundig advies in alvorens te beslissen.

Vaststelling en bekendmaking tentamenuitslag

- 4 De uitslag van het tentamen wordt uitgedrukt in een schaal lopend van 0 (geen prestatie geleverd) tot 10 (uitmuntend). Het cijfer kan maximaal één decimaal hebben. Een cijfer van 5,50 of hoger telt als voldoende resultaat.
- 5 De examinerator stelt de uitslag van een tentamen vast binnen twee weken na de dag waarop het is afgelegd en verschaft de administratie van de opleiding de nodige gegevens ten behoeve van de uitreiking van het schriftelijk bewijsstuk omtrent de uitslag aan de student;
- 6 De examinerator stelt de uitslag van de beoordeling van een werkstuk vast binnen zes weken na de dag waarop de door de docent verplicht vastgestelde inlevertermijn is verstreken;

Geldigheidsduur

- 7 De geldigheidsduur van behaalde onderdelen is onbeperkt; In afwijking van het bepaalde in het eerste lid kan de examencommissie voor een onderdeel, waarvan het tentamen langer dan zes jaar geleden is behaald, een aanvullend dan wel vervangend tentamen opleggen.

Inzagerecht

- 8 Gedurende tenminste zes weken na de bekendmaking van de uitslag van een schriftelijk tentamen krijgt de student op zijn verzoek inzage in zijn beoordeeld werk en in de normen aan de hand waarvan de beoordeling heeft plaatsgevonden. Tevens wordt hem op zijn verzoek tegen kostprijs een kopie verschaft van het eigen gemaakte werk;

Regeling examinering

- 9 Gedurende tenminste zes weken na de bekendmaking van de uitslag van een werkstuk krijgt de student op zijn verzoek inzage in zijn beoordeeld werk en in de normen aan de hand waarvan de beoordeling heeft plaatsgevonden;
- 10 De examencommissie kan bepalen, dat de inzage of de kennisneming geschiedt op een vaste plaats en op tenminste twee vaste tijdstippen;
- 11 Indien de betrokkene aantoonbaar door overmacht verhinderd te zijn of te zijn geweest op een aldus vastgestelde plaats en tijdstip te verschijnen, wordt hem een andere mogelijkheid geboden, zo mogelijk binnen de termijn van zes weken.

Gedragsregels

Tien minuten voor aanvang van het tentamen worden de studenten binnen gelaten.

Als de student te laat komt beslist de docent of de student nog mee mag doen aan het tentamen. Vanzelfsprekend dient het betreden van de collegezaal in alle rust te gebeuren.

De student dient bij het binnengaan van de tentamenruimte bezittingen als mobiele telefoons, buzzers, iPods, MP3-spelers, koptelefoons e.d. uitgeschakeld te hebben en in de tas te leggen. Hij/zij mag deze dus niet voorhanden hebben, ook niet in de broekzak. Wanneer de telefoon afgaat wordt deze ingenomen en pas na het tentamen teruggegeven.

Overtredingen van deze regel kunnen worden opgevat als fraude. Dit wordt gemeld bij de docent.

De student dient de studentenkaart duidelijk zichtbaar op tafel te leggen. De docent of surveillant controleert aan het begin van het tentamen de studentenkaarten m.b.v. de lijst van inschrijvingen.

Als de student niet ingeschreven staat voor het tentamen en wel aan het tentamen deelneemt, zal dit bij de cijferverwerking naar boven komen. Het cijfer zal niet worden verwerkt tenzij de student persoonlijk de inschrijving komt regelen op het secretariaat.

De student mag alleen pen, potlood en flesje water op tafel hebben. Dit geldt ook voorafgaand aan de start van het tentamen. Bij het betreden van de collegezaal dient alles dat niet op tafel gelegd mag worden, opgeborgen te zijn. Wanneer voor het tentamen andere hulpmiddelen nodig zijn (als bijvoorbeeld een rekenmachine, of in geval van een open-boek-tentamen het boek, dan heeft de docent hiervoor nadrukkelijk toestemming gegeven. In geval van suikerziekte mag de student, in overleg met de docent, iets te eten op tafel hebben liggen.

Regeling examinering

Toiletbezoek: de student dient toestemming te vragen aan de docent of surveillant. Er mag niets meegenomen worden naar het toilet (zoals telefoon). Wanneer overtreding van deze regel wordt geconstateerd, kan dit worden aangemerkt als fraude.

Pas een half uur na aanvang van het tentamen is toiletbezoek mogelijk. Per keer mag één student naar het toilet.

Er mag gedurende het tentamen niet gepraat worden, behalve als het gaat om een vraag aan docent of surveillant.

Er mogen geen inhoudelijke vragen of vragen om vertaling gesteld worden.

Zelf afkijken of laten afkijken (bijv. door erg grote aantekeningen te maken) wordt als fraude beschouwd. Dit wordt gemeld bij de docent. Ook het met elkaar praten kan als fraude worden aangemerkt.

Wanneer de student klaar is met het tentamen levert hij/zij alle bescheiden in bij de docent of surveillant. Alleen wanneer in geval van een mc-tentamen een apart (A5-)formulier is verstrekt waarop studenten de gegeven antwoorden op de mc-vragen noteren zodat zij, wanneer een sleutel wordt verstrekt, hun antwoorden met die sleutel kunnen vergelijken, mogen studenten dit formulier mee naar huis nemen, nadat ze het hebben getoond aan de docent of surveillant. Indien de student op dit formulier iets anders heeft geschreven dan de mc-antwoorden in de vorm van de code van het antwoord, wordt het ingenomen. Overtreding van deze regels kan worden aangemerkt als fraude.

Wanneer fraude wordt geconstateerd kan de docent de student onmiddellijk verwijderen van het tentamen. Bovendien maakt de docent van alle gevallen van fraude melding bij de studieleiding. De sanctie op fraude wordt vastgesteld door de studieleider en varieert van het ongeldig verklaren van het tentamen tot definitieve schorsing.

6 PLATTEGRONDEN

Plattegrond SPO / GMW

